

3 1761 08108850 2

Herben, Jan

Boj o podvrzene rukopisy

PG

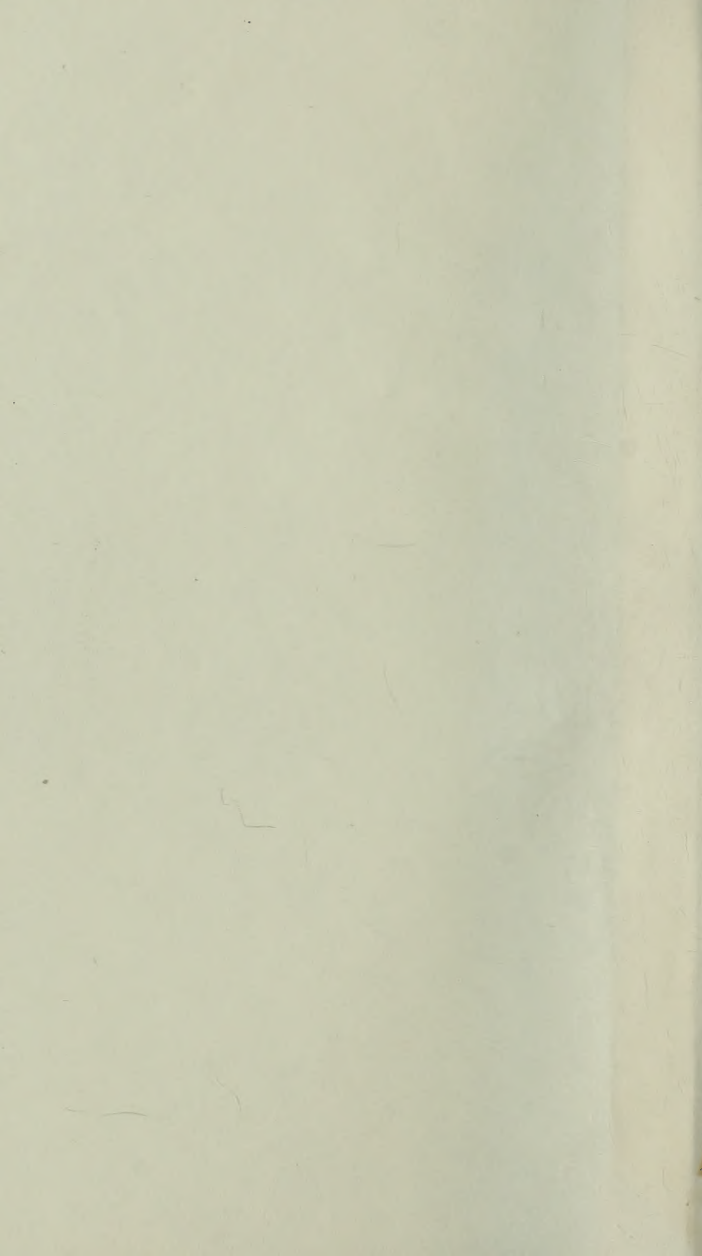
5022

H46

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

KNIHOVNIČKA „ČASU“
Č. 58.

BOJ O PODVRŽENÉ RUKOPISY.

ZPOMÍNKY PO 25TI LETECH.

REDIGOVAL
JAN HERBEN.

Cena 50 hal.

V PRAZE 1911.

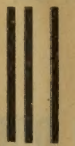
Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“ v Praze
společnost s ruč. obm.

(Administrace „Času“ II. Jungmannova 21.)

Tiskem E. Beauforta v Praze.

Oděboj rojte a rozšířte

pokrokový denník

ČAS

Zdarma

dostávají odběratelé každé neděle
BESEDY ČASU, jež přináší básně, povídky a časové úvahy
v pečlivém výběru.

Rovněž

přikládají se odběratelům ve středu a v sobotu

Zdarma

HLIDKY ČASU.

Na „ČAS“ předplácí se měsíčně K 2.40.

Přátelé Času prospějí listu, dbají-li důsledně o to, **aby se v něm hojně inserovalo.**

Knihovnička Času, obsahující levné a cenné knížky, dospěla právě k č. 57.

Doplňujte si ji včas, řada čísel jest již rozebrána.

Správa Času v Praze II., Jungmannova 21

47

BOJ O PODVRŽENÉ RUKOPISY.

ZPOMÍNKY PO 25TI LETECH.

REDIGOVAL

JAN HERBEN.

V PRAZE 1911.

Tiskařské a nakladatelské družstvo „Pokrok“ v Praze,
společnost s ruč. obm.

(Administrace „Času“ II., Jungmannova 21.)

PG
5022
H 46

Tiskem E. Beauforta v Praze.

TROCHU HISTORIE.

Zpomínky na dobu před 25 lety.

Od let 1817 — 1818, kdy Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský byly objeveny (věřilo se, že byly objeveny), nikdy nebyly všeobecně uznávány za pravé od mužů učených. Prvním jejich odpůrcem byl patriarcha Josef Dobrovský. Jestliže se v posledním boji o jejich pravost říkalo, že v ně věřili i cizinci a že odpůrci jejich ženou vodu na německý mlýn, mělo se říkat — na slovanský mlýn, protože ruští a polští učenci zejména v Rukopisy nevěřili. V Rusku byli nevěrci zejména od r. 1857, kdy Pavel Josef Šafařík psal prof. Pogodinovi (22. února): „Nyní něco — pro Vás samého. Museum jest nuceno zřídit nestrannou komisi ke zkoušení pravosti některých staročeských zlomkův. V prvých dvou seděních, jimž jsem byl přítomen, dva staré zlomky bídne propadly. Jsou to hanebné podvody — a fabrikant není neuhodnut. Komise bude ve svých pracích pokračovat a zajisté propadne ještě několik jiných památek, jež za staré se vydávají. Než o tom se musí mlčet, dokud komise svých výsledků neuveřejní tiskem. Tedy k jiným ztrátám ještě tato hanba!“ Propadly při zkoušce „Píseň na

Vyšehrad“ a „Milostná píseň krále Václava“, nebylo pochyby, že těmi jinými několika Šafařík mínil RKZ. V zápětí na to r. 1859 objevily se v Tagesbotu aus Böhmen anonymní články (Václava Nebeského).

A tak již se řada odpůrců netrhla. Nemluvě o cizích jako Fejfalikovi, roku 1877 vystoupil s útokem vídeňský prof. Vojtěch Šembera, roku 1879 brněnský profesor Ant. Vašek, nesměle r. 1885 Jaroslav Vlček (Přehled dějin literatury české, nákladem K. Winklera v Brně), nepřímo Jindřich Vančura (Program kolínského gymnasia, Studie o Kronice Dalemilově), na podzim roku 1885 konečně sám — prof. Jan Gebauer, největší naše autorita v české filologii od Dobrovského.

Požádal jej totiž, jak Gebauer sám vyložil v Athenaeu v únoru 1886, profesor slavistiky A. Leskien jakožto redaktor Ersch-Gruberovy Všeobecné encyklopedie za článek o Rukopise Královédvorském. Gebauer jej napsal, článek vyšel koncem roku 1885. Za tento článek napadl jej profesor university pražské Martin Hattala 16. ledna 1886 v Nár. Listech.

Redaktor Athenaea T. G. Masaryk požádal prof. Gebauera, aby o Rukopisech napsal článek do tohoto vědeckého listu, protože stav nynější kontroverse nesrovnává se s naší národní ctí ani s pravdou a doma i v cizině jen si velmi škodíme. Dne 15. února 1886 vyšel pak v Athenaeu článek Gebauerův:

Potřeba dalších zkoušek rukopisu Králové-
dvorského a Zelenohorského a M a s a r y k ů v :
List redaktora Athenaea. Tyto dva články byly
signálem velikého, však posledního boje. Na o-
branu Rukopisů nevystoupil P. Hattala, ačko-
liv obranu jich sliboval od r. 1860, nýbrž žur-
nalista — dr. Julius Grégr v Nár. Listech.
Články své zahájil 5. března 1886 a napsal jich
(nepočítaje drobnější polemiky) 28 kapitol.

Grégr sebral své články v knihu a vydal ji
koncem 1886 tiskem a nákladem J. Otty v
Praze pod názvem N a o b r a n u r u k o p i s ů
K. a Z.

Gebauer r. 1888 nákladem Lud. Masaryka
v Hustopeči vydal P o u č e n í o p a d ě l a -
n ý c h R K Z p r o š i r š í k r u h y i n t e l i -
g e n c e č e s k é, v němž shrnul dosavadní ná-
mitky proti padělkům ve formě přehledné a
slohem co nejsrozumitelnějším.

To jsou hlavní prameny k boji poslední-
mu, všech nejlítějšímu.

Když po 25 letech pročítáme důkazy o
podvrženosti památek tak dlouho uznávaných,
musíme se divit, kam lidé dali oči a kde měli
rozum, že důvodům těm mohli vzdorovat.
Poznané pravdě odporovati, jaký to hřích!
učili jsme za dětství. Ale což kdyby lidé byli
jen odporovali, ale oni rdousili odpůrce vla-
steneckými provazy. Vysvětlení je jedno —
šlo o národní dogma a dogmata se nezkou-
šejí, v ty se věří.

V Rukopisech je — na pouhých 16 listech — při 6000 slov přes 1000 chyb mluvnických. Tedy každé šesté slovo je nesprávné. A kdyby bylo potřeba učenosti, aby tomu člověk rozuměl! Není však potřeba pražádné učenosti, nýbrž jen soudnosti průměrného rozumu.

Padělatelé znali dost staročesky na svou dobu, ale pramálo na dobu naši. Někde si vůbec nevěděli rady a jen tak po čichu si vymýšleli, jak by své výrazy postaročestili.

A tak nám natvořili takové nesmysly:

Říká se nejen novočesky zelený strom, ale i staročesky se tak říkalo; v Rukopisech se však říká zelen strom. črn les, k modru vrchu.

Protknúti je slovo staročeské, znamená tolik, co naše probodnouti. Padělatelé neznali dobře význam slova a proto napsali, že Jaroslav zachvátil mečem Kublajevica a že ot ramene šúrem kyčlu protče, což znamená, že mu od ramene šourem kyčli probodl. Chtělo se patrně říci, že mu kyčli šourem od ramene rozsekl, ač i to je nehorázný nápad.

Říkáme hýbati něčím, vítr hýbe stromem. Ale falsatoři myslili, že staročesky se mohlo říkat hýbati něco, což je novověký germanism; a tak v rukopise zelenohorském Lumír bieše pohýbal Vyšehrad i vsě vlasti. Takovou chybu mohl spáchat jen Čech vychovaný po německu v 19. století.

A takových chyb je mnoho: vyskytují se vedle sebe tvary jazykové, které jsou sehnány ze všech století, což lidem věřícím snadno se vysvětlovalo: *n á h o d o u*. Kdyby se však našel obraz Jana Žižky a tvrdilo se o něm, že je z 15. století — kdyby pak na tom obraze Žižka měl v jedné ruce sice svůj palcát, ale při tom meč z turčských válek, klobouk švédský a v ruce druhé revolver — jistě by nikdo nebyl tak pošetilý, aby věřil, že to je náhoda a že proto přece jen obraz maloval Žižkův současník.

*

Konečně obránci RKZ mohli říkat: to jsou malicherné hnidy a trusy. A skutečně stáli bychom snad bezradně nad takovými podivnostmi, kdyby se Václav Hanka nebyl dal přímo chytit za ruku jinými chybami. Hanka před tím, než objevil Rukopis královédvorský a než Kovář objevil Rukopis zelenohorský, naučil se staročesky, co mohl, z mluvnice Dobrovského a ze staročeských památek; vydal pak malý nákras staročeské mluvnice při vydání staroč. památek nazvaných od něho *S t a r o b y l á s k l á d á n í*. V té mluvnice své i při vydání *Starobylých skládání* dopustil se četných chyb, což vrstevníci ovšem nevěděli. Proto jim také nebylo nápadno, když v Rukopisech nedlouho na to objevených, nalézaly se tytéž chyby. Naopak vrstevníci našli jen v Rukopisích potvrzení té staré češtiny, kterou znali z Hankovy theorie.

Ukázky:

Říkáme: dva a dvě a říkalo se tak i staročesky. Hanka však myslil, když se říkalo dva orly letíta, že říkalo se také dvě orlici letítě. Ale to se neříkalo, říkalo se v duale pro mužský, ženský i střední rod — letíta. A ejhle, v Rukopise zelenohorském čte se: dvě děvě stastě.

Veliká nehoda přihodila se Hankovi, když vydával staročeskou báseň Alexandreis. V básni se na jednom místě nalezají tyto dva verše:

tehdy sě zástup zamiesi,
biechu u vojště líti česi, —

Hanka tomu nerozuměl. Tolik staročesky neuměl, aby byl věděl, že slovo česi je množné číslo od čas, tedy časové. On to slovo četl jako Češi. A když četl Češi, nutil ho rým, aby četl také zaměši. Jenže co je to zaměši — zaměšiti? Hádal a vyhádal, že je to staročeské slovo zaměšiti a že podle smyslu znamená tolik, co zaškarediti, zaměšiti se = zaškarediti se. Tak to vyložil se slovníčku k Alexandreidě přidaném. Než, nehodo zlá, takového slova ve staré češtině ani v žádném slovanském jazyce není. A také v těch dvou staročeských verších není zaměšiti, nýbrž zamiesiti, což znamená v nové češtině: zamísiti, zamíchat, a ty dva verše by novočesky zněly:

tehdy se zástup zamíchal,
byli u vojště líti časové —

Toto nově udělané, vymyšlené, vyhádané slovo se brzy na to vyskytlo třikrát v Rukopise královédvorském; patrně se Hankovi velice v něm zalíbilo:

zaměšichu se voji —

zaměši se chám jich krutým hněvem —

vrah zaměši zraky —

Ještě v prvním případě (zaměšichu se voji) mohl se jakž tak připustit smysl, že se vojska zamíchala, jako se zástup zamíchal v Alexandreidě, ale nedopouští toho smyslu situace v básni líčená. Čestmír vyzývá vojsko své, aby potrestalo nevěrného Kruvoje; pod účinkem jeho slov jistě se vojsko nezamíchalo. nýbrž — jak Hanka chtěl říci — zaškaredilo. V druhém a třetím případě už je to bláznivý nesmysl, má-li se rozumět, že se chám zamíchal krutým hněvem a vrah že zamíchal zraky.

Ale to všechno věřících nepřesvědčovalo, a „kdyby Hanka sám z hrobu vstal, jak se vyslovil spisovatel J. V. Frič, a kdyby řekl: Já jsem Rukopisy psal, ještě bych mu nevěřil.“ Na konec ten Václav Hanka opravdu vstal z hrobu a řekl to. Zdá se, že Hanka si přál, aby se jednou poznalo, že on byl tím zázračným staročeským básníkem. Neboť do jedné iniciálky nastrkal všelijaká překřížená písmena, s nimiž si dlouho nikdo hlavy nelámá. Až Ladislav Dolanský si s nimi pohrál a našel, že Hanka do iniciálky vepsal: H a n k a f e c i t — H a n k a u d ě l a l.

Hanka fecit — Hanka udělal, slyšeli jsme, a přece zůstával v českém národě mocný tábor věřících. Strašný doklad, jak nesnadno je z národa vymýtiti víru a třeba pověru. Tato víra v Rukopisy byla posvěcena slavnými jmény Palackého a Šafaříkovým. Gebauer marně vysvětloval, že autority neplatí. Neboť tytéž autority věřily také v Píseň vyšehradskou a Píseň krále Václava, také ve všechny glossy v Mater verborum a v Evangelium svatojanské t. j., věřily v rukopisy, které obecně uznány od jejich časů za padělky. Právě tak všechny důvody, pro které Palacký a Šafařík uznávaly RKZ za pravé, časem ukázaly se mylnými. Obhájci na konec pořád tvrdili, co na počátku, že nálezcové Rukopisů neklamali, že svědkové odpřisáhli nález Hankův, že autority uznávaly rukopisy, že zkoušky dokazují pravost, že z dialektů se může dokázat pravost, že učenost básní a krása jejich jsou důkazem pravosti. To je význam předmětu, jenž dostane název palladium a stane se předmětem národního uctívání. Víra se vžije.

Josef Hlávka, zakladatel České akademie, věřil v Rukopisy až do smrti a zanechal fond, jímž má být obdařen ten, kdo dokáže pravost Rukopisu královédvorského a zelenohorského. Pokus oslabit Gebauera provedl r. 1896, po deseti letech boje, pan dr. Flajšhans, ale plné ceny Hlávkovy nedostal.

PO 25 LETECH.

Rukopisný boj je velikým mezníkem v kulturním rozvoji našeho národa, snad i v politickém. Že mezníkem v kulturním rozvoji, to se dávno a všeobecně uznává: česká universita položila nové základy veškeré práci naší vědecké a literární, neboť v y b o j o v a l a v ě d ě s v o b o d u s l o v a proti žurnalistice a tím i vědcům proti tribunům lidu. Tato svoboda otevřela dokořán vrata všem novým směrům, a národ si od té zvykal slyšet zdůvodněná mínění, byť sobě nejnepříjemnější, kde dříve věřil vůdcům a jejich dogmatům. Tato naprostá volnost přinesla sem tam i stíny, protože přeplněné hlavy mládeže nedovedly často z tolika různorodých názorů a domněnek, hledisk a hesel utvořit si vlastní pevné přesvědčení. Takové pevné přesvědčení, jehož je třeba životu, nemá-li být zmítán nahodilostmi.

Mnozí položili důraz v boji rukopisném na jinou okolnost, na m r a v n í m o m e n t. A říkají (zajisté právem), že národ náš projevil značné síly mravní v sobě, když se našlo — třeba jen těch prvých deset — jednotlivců, kteří nesnesli už lži národní. Ač musili vybojovávat pravdu jako menšina proti většině, přec jen menšina byla početná a konec konců zvítězila. Sedmdesát let bylo k tomu potřebí, než jsme se odhodlali vyřezat podvodný kus literatury ze své minulosti a přiznat se k tomu veřejně před světem. V letech 80. množil se

počet mužů, kteří v Rukopisy nevěřili, kteří o nich nemluvili, neužívali jich jako pramenů ke svým pracím, ale v dějinách literatury stály nepohnutě a profesori historie i literatury velebili je mládeži. Nuže po 70 letech byli jsme dost silní, abychom odstranili poblouzení několika národních křisitelů, kteří z romantické ješitnosti chtěli národu dodat lesku podvodem. Rukopisný boj znamenal tedy mravně: Nechceme zdání, chceme pravdu.

Dobrý skutek přinášívá dobré ovoce. Uplynulo 25 let od posledního a konečného sporu stran fundamentů naší staré literatury a kultury, a hle jak vypadá nyní naše staročeská literatura. Ti, kterým bylo vytýkáno, že přinášejí negaci a že připravují národ o klenot, dopomohli národu k jiným klenotům, pravým a krásným. Žáci těch, kdož popírali rukopisy, rozběhli se na staročeská pole a zejména na pole české reformace a nalezají tam poklady českého písemnictví, které jsme nechávali ležet ladem, protože nás oslňovaly básně staročeské z doby, kdy Němci žrali ještě žaludy... Vážně řečeno, ztrátou Rukopisů naše stará literatura byla obohacena.

Ale snad i politickým mezníkem stal se boj rukopisný. Když proti českým učencům vzplanul boj, vražedný boj, provalila se chatrná úroveň vzdělanosti naší. A tuto chatrnost prozradily obě dosavadní strany politické — větší staročeská i menší mladočeská. Nastalo pak docela nové tříbení duchů, ve kterém z

obou stran vyloupli se lidé — noví, jimž jho staro i mladočeské bylo nesnesitelné. Větší kletba ležela ovšem na straně staročeské, která držela v rukách svých všechny vědecké a literární instituce národní. Že v tomto boji ukázala slabost i demokratičtější strana mladočeská, bylo potvrzením jen diagnosy, že byla pouhou odnoží a ne stranou silného vlastního programu. R u k o p i s n ý m b o j e m o b j e v i l a s e v č e s k é m n á r o d ě t ř e t í s t r a n a, jež sice neutvořila nové organizace politické, ale položila aspoň základy k novým směrům. Kdykoli pak historik bude hledat počátky úpadku jednotné národní strany a prvky stran nových, půjde vždycky až k boji rukopisnému. O své straně, o české straně pokrokové, smíme říci, že se k těm bojům přímo hlásí. Zakladatel strany, prof. Masaryk, již r. 1886 hlásal řadu zásad, které se staly pilíři politického našeho programu.

Zpomínáme-li po 25 letech rukopisného boje, tedy ne pro obviňování ani oslavování. Nám je 15. únor 1886 památným dnem v rozvoji národa a váže nás k němu upřímná vděčnost. Jsme vděčni mužům, kteří tehdy pohnuli národní tišinou; jsme vděčni výsledkům práce a bojů celé jejich školy; jsme vděčni tomu, že dnes je v Čechách líp a že vůbec bylo radost no žít v posledním českém čtvrtstoletí!

Jan Gebauer.

Prof. Janu Gebauerovi patří dnešního dne první naše zpomínka. Bylť on Nestorem i sloupem všech bojovníků rukopisných r. 1886. Na jeho rtech jsme viseli. Z malé družiny rostl tábor nevěřících v domněle staré památky, ale on byl hlavní rozhodčí, jenž držel vážky. Krása a půvab jeho prací záleží v jejich ocelové logice. Jeho život soukromý, vědecký a učitelský byl bezúhonný; jeho spůsoby byly sice zdánlivě chladné, ale byl milován od žáků svých pro skalopevné přesvědčení, neboť jsme všichni cítili, že nezbloudíme, poddáme-li se jeho vedení. Jeho řeč mluvená i psaná nikdy nepřipouštěla dvojsmyslu; ať v literatuře nebo v gramatice jemu musil každý rozumět, neboť on zpřevracel předmět, o němž šlo, z líce na rub a osvětlil jej se všech stanovisek. Pravý učitel.

Když vyšel první jeho protirukopisný článek v Athenaeu 15. února 1886, četlo se v něm také toto místo:

„Rukopis Královédvorský a Zelenohorský pokládal jsem za staré a pravé. Pilně jsem prostudoval, co o nich kde bylo psáno, pilně jsem se staral, abych k vysvětlení jejich přispíval; byla to povinnost, souvisící s mým úřadem. Nalezl jsem vysvětlení a výklady věcem mnohým. Nejraději bych byl našel důkazy, že oba texty jsou úplně přesné; ale to se mi nedařilo; naopak odkrývaly se mi nové a nové známky, které budily pochybnosti.

Nemohu vysloviti, jak mi nálezy tyto bývaly tr a p n é a jaký mi způsobovaly z á r m u t e k. Bylyť úplně proti mému přání a nadání; bořily, co jsem dotud měl za pevné a co jsem se strožil upevniti ještě více; a přiváděly mi na mysl, že mi časem nastane povinnost předložiti tyto věci ku p o v á ž e n í o b e c n é m u — povinnost zajisté vědecká a vlastenecká, ale spolu těžká a traplivá, poněvadž zpráva nepřijemná nikdy se ráda neslyší.

Nynější stav jest nesnesitelný, a nesnesitelnost tato nedá se odstraniti žádným krasořečněním a žádným nedouckým mluvením, žádným kaceřováním a žádným terorismem: jen uspokojivé zkoušky další, chemická a palaeografická, mohou tuto nesnesitelnost odstraniti, a žádám-li důrazně tyto zkoušky, jest to skutečná petition of right.“

Když Gebauer tato slova napsal, všichni jeho žáci šli za ním. Všichni věděli, že rukopisy jsou ztraceny a přemnozí pokládali za nemístnou úzkostlivost a skromnost, jestliže ještě na dotvrzení svých filologických důkazů podvrženosti žádal jiné nějaké zkoušky. Po článku jeho nebylo jiných důkazů třeba. Ale takový byl Gebauer: musil svůj předmět zobracet z líce na rub, nežli řekl závěrečné slovo, které potom arci znělo jako rozsudek posledního soudu, již neodvolatelného.

Ještě jednou se Gebauer vrátil k bolestné vzpomínce rukopisné. To bylo tenkrát, když štedrý přítel jeho prof. Albert ve Vídni napsal mu v dopise 16. června 1889. „A nyní malou otázku. Jaký as příspěvek vyžadovalo by vydání Vašeho slovníka staročeského? Vím jen, že učená společnost subvenci odmítla, a tuším, že od doby té se nic nestalo.“

Gebauer odpověděl 18. června 1889 a při té příležitosti vypsals přehled své vědecké práce vůbec.

„... K Vašnostině ‚malé‘ otázce strany mého staročeského Slovníka nemohu dáti odpověď jen krátkou a musím prositi, abych směl napsati výklad trochu delší.

K oboru svému obrátil jsem se záhy a před 25 roky znal jsem všecko, co se v něm poskytovalo. Viděl jsem, že je toho málo a že zbývá ještě velmi mnoho. Dal jsem se tedy do práce, do práce takorůzka mikroskopické a takové, jakou jste v Athenaeum při adeptech věd přírodních a lékařských chválil. Již ve své době Pardubické (1866—69) napsal jsem ledacos, zejména i svůj spis habilitační. Dostav se do Prahy (1869) dostal jsem se i k pravému materiálu, totiž k starým textům rukopisným a tu rozvíjela se má práce do šířky i do hloubky; v Pardubicích mohl jsem užívat jen textů otištěných — a těch je velice málo a krom toho jsou otištěny velmi nespolehlivě. Povaha práce vedla mě k tomu, abych všelike nálezy a důležité doklady systematicky rovnal a sestavo-

val — a tím vznikly mé zápisy a materiály pro stě. Slovník, pro Historickou mluvnici a pro české dějiny literární (do sklonku 18. stol.). Materiálů těch mám již takovou sílu, jaké neměl dosud nikdo u nás a jakou asi málo který filolog jiného jazyka kdy měl nebo má. Nejsou to však materiály jen na hromadu naházené, nýbrž ve skizzách vědecky spořádané, tak že z nich i přednáším a že pro vydání tiskem není potřebí nic více než skoncipování.

Z toho vydal jsem tiskem některé částky. Ale i ty částky svědčily, jaký bude celek, jež chystám. O tom uvedu svědectví klasické: prof. Kalousek po vypuknutí sporu psal mi (23. března 86) mimo jiné: „Zvykl jsem vážit si Vás a klásti ve Vás větší naděje ku prospěchu vědy české v oborech mě přístupných, než v kohokoli jiného z učených Čechů věkem mně blízkých.“ Pracím mým přál velice také prof. Tomek a nebylo pochybnosti, že Česká Matice nebo Učená Společnost ochotně je vytiskne.

Čím více jsem se však přibližoval k vydání prací celkových, tím více tížila mě otázka RKZého; a tak musila se vyřídit dříve, než jsem cokoli vydati chtěl — neboť všude a všude stála mi v cestě, v Slovníku, v Gramatice i v Literatuře.

Vyřídila se — a RZK padly. Ale podle mínění rukopisověrců „padl“ jsem prý já, a moje práce, dotud tolik vítané a uznávané, staly se tím najednou tak „špatné“ a tak „vlastizrád-

né“, že se se žádným z chystaných celků ani k Č. Matici ani v Uč. Společnosti přihlásiti nesmím a že také soukromý nakladatel český neodváží se jich ode mne přijmouti. To je pro mne nejhroznější následek té hrozné vojny! Své nejlepší síly a svůj věk jsem strávil v těchto pracích; výsledky jejich uznává každý spravedlivý posuzovatel a pevnost jejich osvědčila se zajisté eklatantně také v této čtyřleté vojně; a najednou se zavrhují a brutální moc chce jim zabrániti vyjití na veřejnost!

Pracuji stále a dále, ale často klesám pod tíží myšlenky, že tyto práce mé podle vůle mých nepřátel mají zůstatí makulaturou. Staral jsem se, jak bych to přemohl. Marně. Obrátil jsem se tedy o posledních vánocích k Tempskému a nabízel jsem mu 1. Stč. Slovník (asi 100 archů tiskových), 2. Historickou mluvnici českou (asi 80 archů) a 3. starší českou literaturu (též velikou). Tempský nabídl mi:

a) abych mu dal dříve něco vydělati, totiž abych mu napsal mluvnici školní (pro gymnasia a realky);

b) až tato školní kniha se náležitě ujme a bude vynášeti užitek, chce on přistoupiti k vydávání mých děl velikých, t. j. objemných.

Jeden starý přítel (šk. r. Šťastný) radil mi, abych nabídnutí to přijal; je v něm sice pro mne jenom slib velmi nepevný, ale firma

je prý velice slušná atd. Tedy jsem to přijal. Honorář slíben mi jen za knihu školní, za věci ostatní nikoli; pro stě. Slovník, který jsem chtěl nejdříve tisknouti, podán mi rozpočet nákladu, a v něm nebyl honorář žádný. Připomínám to proto, že je to v mých okolnostech moment důležitý a bolestný. Co se vyhází tisícův a tisícův, Hlávkových a jiných, na všeliké škvarky; a já za své těžké a svědomité práce, za práce, o kterých jsem přesvědčen, že budou vynikati nade všechny podobné práce slovanské (to uznává také referent ČČM. 1887, 287), nemám dostati snad nic, ano dokonce mám dříve sehnati výdělek, z něhož by se i vydavatelův náklad na tisk uhradil!

Nyní teprv jsem při otázce Vašnostině. Já jsem chtěl Slovník tisknouti „hned“, t. j. v letech 1891 sl. (tisk by trval asi 4 leta); záleží mi na tom, aby byl brzo již vydán; Temp-ský klade jej v návrhu svém až na konec do doby zcela neurčité a neupsal se mi tak, abych jej mohl k čemukoliv nutiti. Nevěda si jiné rady, odevzdal jsem se jenom jeho dobré vůli a chválené jeho slušnosti. Temp-ský však zajisté buď svolil by k vydávání dřívějšímu, kdyby viděl, že se věc s jiné strany nějak fedruje, anebo by od něho vůbec upustil, kdybych o to žádal a kdyby jinak o vydání postaráno bylo.

Náklad na Slovník dá se takto vypočísti. Bude asi 100 archů. Arch stál by v tiskárně

(sazba, tisk, papír na 500 expl.) asi 30 zl.; činí 3000 zl. K tomu honorář = x zl.

Mám za to, že by Tempský (a třeba některý nakladatel jiný) bez odkladu vzal na sebe vydávání Slovníka, kdyby nemusil dáti honorář; ale mně není možno, jeho se vzdáti.

Co se týká podpory, kterou mi Uč. Společnost pro Slovník slíbila a pak odřekla, tu věc ráčíte znáti. Měla to býti podpora pro vykonání prací předběžných, k nimž namnoze i pomoci cizí užívám (za plat), — podpora podobná, jakou na př. Tomek stále bere od obce Pražské (500 zl. ročně) pro práce předběžné (výpisky atd.) k svému Dějepis Prahy. Když mi Uč. Společnost odřekla, obrátil jsem se dvakráte k ministerstvu a dostal jsem po 600 zl. (pro 1888 a 1889); chci tak učiniti ještě do třetice.

Abych již všecko pověděl, spoléhal jsem na ministerstvo ještě dále. Víím, že se tam o mně smýšlí spravedlivě, a Tempský má tam dobré konnexe. Myslil jsem, že by Tempský pro Slovník mohl si vymoci podpory po 800 zl. na 4 leta, ty že by mi mohl dávat jako honorář a ostatní náklad že by mohl krýti ze svého odbytu.“ —

Prof. Gebauer nedočkal se dnešního 25letého výročí, ale dočkal se ovšem svého plného vítězství. Na konci života svého mohl hledět s uspokojením na výsledky své práce. Životní dílo jeho vycházelo tiskem, byl jmenován mezi

prvními členy Akademie, žáci jeho působili zdárně na školách, a všechen národ hleděl k němu s úctou.

J a n H e r b e n.

—: :—

T. G. Masaryk.

Rukopisného boje účastnil se T. G. Masaryk nejprudčeji a nejvšestranněji. On byl duší boje, naše pavéza a štít, řídil jej vysokým a širokým rozhledem svým a pozvednutím boje na věc ne pouhé vědy, nýbrž veliké důležitosti národní. On neklesal na mysl, nýbrž posiloval umdlévající k energii, organizoval a podnikal útoky. Masaryk v boji rukopisném byl šéfem generálního štábu.

Hned prvý Gebauerův článek v Atheneau doprovázel 15. února listem, který dával základ k operační basi nastávajícího boje. Psal Gebauerovi: „Četl jsem oněhdy (u Náprstků) Vaše pojednání o RK. v Ersch-Grubrovi a velice jsem se potěšil i zarmoutil. Potěšil jsem se, protože doufám, že konečně dostane se nám výšetření rukopisů našich, které v zájmu pravdy dávno očekávám. Neboť myslím, že po Vašich slovech nesmíme déle trvati v posavadní své passivné politice rukopisné. Zarmoutil jsem se však zároveň, očekávaje, že věc, o které věda má rozhodovati, hodí se před veliké publikum a že opět kaceřovati budou vášně, kde mluviti má rozum. Očekávání moje splněno nad očekávání.“

Na článek Gebauerův začal totiž odpovídat v lednu 1886 „slovutný jazykozpytec“ Martin Hattala v Nár. Listech.

V březnovém sešitě Athenaea T. G. Masaryk napsal pak „Všeobecná pravidla, dle nichž veřejná kritika literární má posuzovati zkoumání RK. a RZ.“ a hned s obvyklou pronikavostí své kritiky podal takořka seznam všech sporných a nevyjasněných otázek. Během roku 1886 Masaryk zejména útočil na Rukopisy:

1. Esthetickým rozbořem RKZ. (k němu přiléhá také srovnání Jahod a Zbyhoně s písněmi ruskými známými před r. 1817).

2. Sociologickým rozbořem RKZ.

Zvláště tento sociologický rozbor byl skutkem velikým, ryze odbornickým a obsah článku přesahoval daleko meze sporu o pravost a nepravost rukopisů. Masaryk dokazoval, že skladatelé RKZ. měli nesprávné ponětí o nejstarší minulosti naší a že celý obraz staročeské zadruby, zřízení rodinného, sněmu, práva dědického atd. je falešný. Ponejprv tu Masaryk prokázal, že mezi slovanstvím a germanstvím nebylo v dávnověku toho rozdílu, jaký hlásal i Palacký, Vocel, Jireček i Brandl. Nebylo té vzdělanosti, o jaké jsme snili. Čechové nebyli holubičí národ, jak jsme opakovali po Herderovi. Všecko, co v novější době instruktivní referáty Pekařovy a jiné vědecké publikace nám dosvědčují, to Masaryk nastínil v sociologickém rozboru r. 1886. V druhé části svého článku Masaryk se obíral autoritativním výrokem prof. Jaromíra Čelakovského. Julius Grégr ve svém jednom článku (Nár. Listy 5. března 1886) dovolával se Čelakovského takto: „Dr. Jar. Čelakovský co znalec sta-

rého českého práva, prozkoumaj veliké množství starých právních listin českých tvrdí, že před r. 1817 a 1818, kdy na veřejnost vynešen byl rukopis Zelenohorský, nikdo z historikův a právníkův našich nemohl mítí těch vědomostí historicko-právnických, jaké předkládají básně RKZ., a že celá řada právnických slov, jež v těchto rukopisech přicházejí, tehdy známa nebyla.“ Prof. Masaryk dokázal opak: není názorů, pojmů a slov v RKZ., které by před rokem 1817 nebyly v Čechách dobře známy, a proto mohl napsat: „Pan Čelakovský těm okolo 1817 křivdí: kdyby byl řekl, že dnes máme historiky a speciální historiky práva českého, kteří těch vědomostí nemají, pravdu by byl pověděl, podáváje toho sám důkaz patřičný; neboť každou věc a každé slovo lze doložití z literatury před 1817 známe.“ Studie sociologická Masarykova způsobila takový údiv nad jeho znalostí věnou, že připisována byla prof. Jar. Hanelovi, který prý se jen za Masaryka schoval.

Tolik odbornicky Masaryk dokázal, nehledě ke sbírání paralel, paleografickým a jiným námitkám.

Ale nade vše utkvěl v paměti účastníkům boje jako jeho ředitel a duch. Držel vysoko stanovisko boje a ukazoval naň jako na příznak celého našeho přerodu, na počátek nové doby. Odhadoval mravní stránku jeho a pracoval ze všech sil pro národní očistu. Takové okamžiky se nezapomínají a nemohou být cechovnictvím odbornickým zatlačovány. Jen ti, kteří stáli uprostřed boje, vědí, co znamenal prapor vysoko vlající a neklesající. Lidé vrhali se do boje, nasazující existenci, protože jim šlo o víc než o filologii a historii. Útok demagogie byl tak

ohromný a pustý, že prof. Gebauer po článcích v Nár. Listech onemocněl a obával se, že tábor protirukopisný musí podlehnout národní vřavě. Ale Masaryk křísil jeho odvalu a vzkřísil. Dvě třetiny zloby, které obhájci jen byli schopni, obracely se proti Masarykovi a to proto, jak sami řekli, že byl odpůrcem rukopisů nejneohroženějším „a nejsoustavnějším“. A potom: kolik podnětů k práci pozitivní a plodné vyšlo z jeho úsilí!

Pro T. G. Masaryka měl boj rukopisný nejcitlivější následky hmotné. Odchází na profesuru pražskou z Vídně r. 1882 měl ujednáno s ministerstvem, že r. 1886 bude jmenován profesorem řádným, ale stal se jím až r. 1898 a byly chvíle několikrát za tu dobu, kdy vlastenečtí kolegové jeho tehdejší žádali, aby byl prostě z university odstraněn. Žádostem svým napomáhali denunciacemi. Prof. Josef Král, píše blahopřání Masarykovi k 60. narozeninám v březnu 1910, vzpomenu spravedlivě rukopisného boje, když napsal: „Vzpomínaje trudných chvíl, které jsme zažili za slavného rukopisného boje od všelijakých nezapomenutelných osob, a podpory, které jste Vy nám všem poskytovali svou vytrvalostí a neohrožeností, připojuji se k dnešním četným gratulantům a přeji Vám upřímně a srdečně — — —“

J. H.

—: :—

Jaroslav Goll nám píše:

Podle přání redakce měl bych napsati několik slov o významu boje o Rukopisy pro náš kulturní život. Nevím však, co bych pověděl ji-

ného nebo více a lépe, nežli již pověděno bylo a, pokud ještě nebylo, bude pověděno — snad nejlépe od pozdějších mladších, kdo před 25 lety s námi v tom boji nestáli. U nás bude vždy něco subjektivního, buď elegického, když pohlížejíce zpátkem si připomínáme, kdo z někdejších bojovníků již odešli a že je mezi nimi náš protagonista Gebauer, anebo se v nás ozve hrdé sebevědomí vítěze, snad provázené trpkým pocitem při vzpomínce na příkoří, která nám tehdy onen boj přinášel. Než právě tohoto trpkého pocitu se dnes již můžeme zbavovat a tak se vpravit do chladné objektivnosti historika. Můžeme již snadněji pochopit bojest a třebaš i nespravedlivý hněv obranců, kterým jsme brali, co bylo kusem národní víry. Vysvětlíme si, proč tu někdy se objevila až fanatická krutost; kacíři se upalovali vždycky, pokud tu byli plně věřící. Polský historik Josef Szujski kdesi napsal: „O to, w co ludzie wierrza, bija sie — wojna jest znakiem życia.“ Snad právě těmto nejrozhodnějším a nejméně spravedlivým obrancům lze odpustit nejspíše . . . A ještě něco jiného v nás může podporovat shovívavý soud o někdejších protivnících. Přišly jiné boje a jiné spory. A opakovalo se nejednou, co bylo v boji o Rukopisy. Čemu jsme se z něho naučili? Také jsme byli tehdy ještě citlivější, ač již byly předešly spory mezi Staročechy a Mladočechy. Zápas novějších stran mezi sebou, celý veřejný život nynější, zvláště parlamentární, nás již učinil otužilejší a otrlej-

ší. Víím, že co jsem tu napsal, nevyhovuje přání redakce. Ale mohu přidati ještě něco — vždy mimo její přání? Po 25 letech přicházejí vzpomínky.

Připomenul jsem si, jak jsme se r. 1886 jednoho dne potkali s Masarykem; bylo to kdesi na Ovocném trhu. Masaryk mi pověděl, co přinese nejbližší číslo našeho časopisu *Athenaeum*. Věřival jsem kdysi v Rukopisy jako mnozí jiní; o tom, jak jsem se, někdy r. 1872 neb 1873, na jich obranu ozval v *Gottingkách* ve Waitzově semináři a proti němu, připomenul jsem něco jiného — někde v *Athenaeum* v době boje. Když se blížil poslední zápas, nevím dnes již, co z té víry ještě zbývalo. Pamatuji se, že jsem Masarykovi řekl: „Jen ať jsou to důvody rozhodné!“ Když hned potom v *Athenaeum* vyšel Gebauerův článek, důvody jeho pro mne rozhodnými byly a přihlásil jsem se hned sám a dobrovolně k účastenství v boji. Starší spory mi ovšem nebyly neznámy, než historické otázky, jež se při nich byly ozvaly, jsem nebyl samostatně propracoval. Když jsem se pro úlohu historika v tom „spiknutí“ (jak to nazval Tomek) přihlásil, pomýšlel jsem na něco jiného, nežli se obyčejně mínilo otázkami historickými, totiž na to, co se německy nazývá „*Quellenanalyse*.“ Hlavně mi šlo o poměr k Hájkovi, o důkaz, že jeho *Kronika* byla pramenem básníku „Oldřicha.“ Práce mi rostla pod rukama. Měl

to být článek pro Rezkův Sborník historický, ale článek vzrostl na knihu, třeba nevelkého rozsahu. Hledal jsem nakladatele, ale nenacházel. Vyšla „nákladem vlastním“ v červnu.

Jestliže jsem došel za tu práci uznání, bylo to uznání Gebauerovo, jež mne těšilo nejvíce. Gebauer kdesi napsal, že k tomu, co ho zdržovalo, aby řekl slovo poslední a rozhodné, patřily některé důvody Palackého a mezi nimi zvláště důvod, jenž se pojil k jednomu verši „Oldřicha.“ Kdo by byl kolem r. 1817 věděl, že po „vyhnání Polanů“ k vládě přišel Jaromír — opět, t. j. po druhé? Ukázal jsem, ostatek bez velkého namáhání, že kolem r. 1817 to mohli vědět z Dobnera. Znali tehdy Dobnera lépe, nežli Dobnera známe my. A tak padl jeden z důvodů pro ono: *non posse* — tedy: *non esse*, které jsem kdysi sám byl připomenul, ve Waitzově semináři. A ještě něco si připomínám. Když jsem při své práci něco zajímavého nacházel, oznamoval jsem to obyčejně Gebauerovi hned písemně a on někdy hned odpovídal... Myslím, že budeme všichni nejvíce vzpomínati na Gebauera v těchto dnech. Jaroslav Goll.

—: :—

Památce Mat. Opatrného, oběti boje rukopisného.

Z paměti prof. dr. Jindřicha Vančury.

Jak se přivinul ke mně hned při prvním našem setkání v neútočné sborově reál. gymnasia ko-

línského nový mladší kolega M. Opatrný! Vyřizoval mi pozdrav prof. Gebauera a oznamoval, že já jsem příčinou, že se dostal do Kolína. Nerozuměl jsem ani dobře těmto slovům jeho, ale neptal jsem se po výkladu, nýbrž srdečně jsem vítal nového druha. Byl mým známým z let, kdy suploval jsem na městské střední škole v Praze a kdy jméno jeho slýchal jsem mezi nejlepšími žáky ústavu. Živě vidím před sebou hezkého, zdravého jinocha, svěžích, kvetoucích tváří, jak 5. června 1880 jménem žactva vítal císaře a krále za návštěvy jeho v ústavě. S jakou odvahou a s jakým vzletem přednesl svou krásnou řeč, které se dostalo cti, že byla otištěna v programu ústavu toho roku a žák vyznamenán několika lichotnými slovy od panovníka. Jeho třídní učitel Dr. Bohdan Jedlička, censor řeči a rádce před přednesem, jeden z mála opravdu vzorných profesorů, zářil radostí z úspěchu svého žáka. Ale jinou, jistě větší ještě radost měl ze svého žáka, když slyšel o úspěších jeho v slovanském semináři prof. Gebauera a když brzo potom (od r. 1885) čítal první jeho vědecké články v *Listech filologických*. V boji rukopisném Opatrný přispíšil ochotně na pomoc svému mistru, aby s beder jeho sňal část polemiky s odpůrci jeho, zejména s Fr. X. Prusíkem a J. Ošťádalem. V těchto člancích polemických se objevila převaha exaktní školy Gebauerovy ve věci i ve formě proti romantickému blouznění a vlasteneckému šílení odpůrců. Z nich zejména Prusík gramatické chyby rukopisů hleděl uhájit dokonce aesthetickou (aesthetická imperfekta!) a hrubými výrazy a nízkými frasemi nahražoval slabost a nedostatečnost svých důkazů. Svý-

mi příspěvky ke kritice R. K. Z. Opatrný rozmnožil Gebauerovy důkazy nepravosti novým materiálem (úderiti, chýžica, vlastice, parallelly Jaroslava s Alexandroidou svatovitského rkpsu.). Když v květnovém a červnovém dvojsešitě *Athenae* 1886 četl jsem rázný jeho protest proti nejnepřímým vtípům a urážkám, jimiž zahrnoval ho prof. Prusík, netušil jsem, že se obráncům RKZ dostalo v Hradci Králové pomocníka na potlačení a umlčení nemilého odpůrce. O této smutné kapitole v životě Opatrného dověděl jsem se teprve za jeho první návštěvy u nás.

*

Opatrný byl neopatrný, že se ve své třídě zmínil o sporu rukopisném a o svém vědeckém přesvědčení. Kacířství již se vnáší do školy! Běda! Následoval denos řediteli, inkvisice a v konferenci ředitel Klumpar, jinak dobrodušný pán, ale zachvácený epidemií lživlasteneckou — rozčileně a hrubě se osopil na ubohého suplenta-holobrádka, kterému mléko ještě neuschlo na bradě a který by chtěl mistrovat učence na slovo vzaté Hattalu, Tomka, Jirečky.“ Přepětí tělesných sil namahavou prací školní i vědeckou a rozčilení, způsobené potupou ředitelovou měly na počátku června 1886 v zápětí výbuch nemoci — prudké chrlení krve. Uměním a starostlivou péčí MUDr. Urbana zachráněn byl život mladého slavisty. S velikým vděkem Opatrný vždy vzpomínal na vzornou a nezištnou pomoc ušlechtilého lékaře, jenž v době kritické několikrát ve dne i v noci přicházel k lůžku jeho a když se mu zlepšilo, sám ho dovezl na nádraží a v kupé opatřil mu všecko pohodlí. Chápal jsem později, proč prof.

Gebauer, když jsem ho z Hradce navštívil, tak srdečně dal pozdravovat p. dra. Urbana.

Při útoku ředitelově v Hradci Král. Opatrný bolestně nesl, že se mu nedostalo žádného zastání od sboru profesorského a zejména nemohl toho odpuštět kol. Pelikánovi, který jako dobrý bohemista byl přece stejného mínění o nepravosti rukopisů.

V Opatrném hořel duch nadšence vědeckého, jenž v boji za pravdu vědeckou neznal osobních obledů a prospěchů. V Pelikánovi vyrůstal typ profesora bez ohně a nadšení, jenž zatoužil po vyšší kariéře úřední, byl za rukopisného boje náležitě opatrný, aby si ničím nepokazil přízeň vyšších úřadů školních, tehdy pravověrných. V Athenaeu r 1889 v referátu o jeho rozpravě „O duále v češtině“ (o programě gymnasia hradeckého roku 1888) pokárán byl nepřekný zjev, že prof. Pelikán, který v své rozpravě ignoroval úplně RKZ, svým žákům ukládal písemné práce z památek těch, jež zavrhoval jako nepravé. V Hradci Králové vídal jsem později prof. Pelikána mezi několika málo profesory, kteří podle zvyku, dochovaného z doby konkordátu, o velkonocích chodili ke zpovědi ve sborově ústavu. Pelikán po delším působení v úřadě okres. inspektora na Novoměstsku a Náchodsku jmenován byl ředitelem paedagogia v Poličce, kde se nedávno vyznamenal, zakázav žákům svého ústavu — nastávajícím učitelům škol obecných a měšťanských — navštívit přednášku dra Fr. Drtiny, profesora paedagogiky na universitě pražské: *Základy novověkého názoru životního*. Odporný to příklad ramenářství, sebezneuctování a duchovního zotročování mládeže, svěřené péči takového ředitele!

Z vypravování Opatrného o Hradei Králové poznal jsem, proč prof. Gebauer intervenoval u insp. Pavlíčka, aby rekonvalescent byl přeložen poblíže mne. V Kolíně Opatrný jako by byl znovu ožil. Ve sboru profesorském nalezl řadu kolegů, kteří měli porozumění a úctu ku práci vědecké. Spor rukopisný nezastihl u nás nezasvěcenců. V článku programním r. 1884 uveřejnil jsem pojednání *Pokud v kronice t. ř. Dalimila užito jest podání ústního*, které bylo jako bouřliváčkem hrozícího sporu. V práci dokazoval jsem, že v době kronikáře toho nebylo epických zpěvů lidových; jinak její skladatel, jenž pilně užíval národního podání, byl by jich užil a v duchu jejich složil své dílo, jako v 18. století učinil Andrije Kačič-Miosič v své slavné „Pjesmarici“. Dalimil, nemaje takových vzorů, hledal jich v německých rýmovaných kronikách, jejichž formu napodobil. V poznámce odpovídaje na otázku, kdo byl skladatelem umělých písní epických RK, dokazoval jsem nemožnost jich složení od básníka stavu kněžského neb šlechtického, jediných vzdělaných knižních vrstev — který by na počátku 14. stol. v literatuře české prováděl dílo, jež v moderních literaturách podniknuto bylo teprve od polovice 18. století, kdy Percym vydány byly pověstné školské ballady. Článek vzbudil pozornost, jak poznal jsem z projevů souhlasu z Prahy od prof. Gebauera a Rezka, z Olomouce od řed. Kotsmícha. Když r. 1886 vypukl spor rukopisný, kolegové filologové (Krsek, Němec, Kadlec, Bureš) dívali se na věc se stanoviska vědeckého a nedali se strhnout kletbami a kruciadou pravověrců. Jediný ředitel Fleischmann z Pavla r. 1884, kdy jako žák Miklošičův a Šem-

berův při čtení mého článku prohlásil se nevěřícím, r. 1886 stal se Šavlem, jenž svým posměchem hleděl kolikrát vyvolat spor ve sborovně, ale vždy marně. Odcházel jsem vždy odtud, neuznav ho hodným odpovědi. Opatrný býval vítaným, třeba řádkým hostem „na Olympu“ v uzavřené naší společnosti u Bekrtů, kde živě stopovány otázky literární i politické.

*

V listopadu r. 1887 navštívil nás v Kolíně prof. dr. J. Král, který věda o silné straně Gebauerově ve sboru našem, osobně vyzýval k účastenství při valné hromadě Jednoty českých filologů, aby se správa její nedostala do rukou Kvičalových. Bohužel ze sboru jen Opatrný a já dostavili jsme se k zápasu, v němž se vítězství dostalo straně nevěrců. Tehdy již bylo možno pozorovat rozdíl vlivu prof. Gebauera a Kvičaly ve vývoji povah universitní mládeže. Klasičtí filologové, absolventi kolínského gymnasia Veigert a Snětivý, nic nedbajíc zlých vyhlídek při státní zkoušce, kdy vydání budou zlé vůli Kvičalově, věrně zápasili za věc pravdy a pokroku. Spanilý Veigert, tehdy jednatel Jednoty čes. filologů, ani se nedočkal této chvíle, zkosen byv náhlou zákeřnou nemocí. Jak Kvičala při zkouškách stíhal kandidáty strany odporné, zakusil Opatrný, který ač výborný filolog, aprobován byl nejprve jen pro nižší gymnasia a při druhé zkoušce obdržel od něho vysvědčení způsobilosti co nejchatrnější. Naproti tomu, jak lehce konali zkoušky stoupenci a donášeči Kvičalovi a jakých výtečných kvalifikací dostávalo se jim za odměnu! Při kvalifikacích takových a při nízkých povahách sloužících ochotně panujícímu systému

lichého loyalismu a útočného klerikalismu nepodivíme se, že někteří z nich došli úřadů ředitelských, jiní jsou nedočkavými jich kandidáty. Slabší povahy mezi filology obávaly se dokonce zapsat si do indexu přednášky prof. Masaryka. V Hradci Králové kol. Dr. Havránek přiznal se mi k tomu a když tázal jsem se ho, jak se k němu při zkoušce státní a při rigorosu choval kaceřovaný profesor, jehož přednášek neměl zapsáno ani semestr, odpověděl, že rytířsky, neboť ani si toho nepovšiml a zkoušel ho po obakrát co nejlaskavěji.

V prof. sboru kolínském Opatrný svým zjevem a svou přímou milou povahou získal si obecnou přízeň. I k řediteli FL, třeba nepřilnul k němu žádnou láskou, choval se úslužně. Decorum jeho chránil, když v VI. třídě při výkladu Dalimula ředitel FL, který rád se vplétal u výklad učitelův, ve verších

„Nalez kroniku u kněze starého v Boleslavi,
ta všěcky jiné cslavi“

tvář „nalez“ vyhlásil za přechodník minulého času a les ruk se zvedl, aby protestoval proti nesprávnému výkladu. Opatrný obratně zabránil zahánění ředitelovu tím, že připustil, že tak zní sice také ten tvar, ale cože Smetánko, jest na odpor tomuto pojetí? Následoval výklad syntaktický o přechodníku a tvaroslovný o silném aoristu. Když ředitel s Opatrným odešel ze třídy, na sehodech ulevil si tímto vyznáním: „To jsem starý o . . . , taky jsem mohl míčet.“

O nepřizní ředitelově k Opatrnému přesvědčili jsme se při vyřízení závěrečného protokolu za rok 1887—88 za interregna po pensionování zem. insp. Kosiny. Opatrnému dostalo se ostrých výtek, že to

zarazilo sbor a překvapilo samého ředitele, který chtěje setřít nepříznivý dojem, omlouval se, že zpráva jeho nemohla být podkladem takového nepříznivého soudu v zemské školní radě, i vyslovil ochotu, že ji jemu přečte, aby ho s některým kolegou navštívil v ředitelně. Opatrný požádal mne za doprovod a ředitele přivedli jsme do tísně, neboť jako stenograf mohl jsem kontrolovati stenografické jeho zápisky a k velikému svému překvapení poznal jsem, že hůř než o Opatrném referoval o mně, jak při zkoušce maturitní zanedbávám básnických pokladů RKZ a s tím větší zálibou zkouším literaturu husitskou a bratrskou. Zástupce inspektorův, jenž vyřizoval závěreční protokol, neodvážil se pokárati mne, ale aby se zavděčil svému chráněnci Kvíčalovi, s chutí se svezl na mladším kolegovi.

O upřímném přátelství Opatrného přesvědčil jsem se téhož roku, když v měsíci listopadu vracel jsem se nočním vlakem z Prahy z pohřbu své dcerušky Václavky a na nádraží kolínském očekával mne milý přítel. Podnes cítím vroucí stisk jeho ruky a slyším bolestí přerývaná slova jeho útěchy. Dvouletá dceruška naše byla i jeho miláčkem, s níž se rád potěšil a pohrál za svých návštěv u nás.

*

O feriích r. 1889 poznal jsem rodiště Opatrného a jeho hodné rodiče a mladší bratry v Záluží. Navštívil jsem rodinu svého přítele z mládí JUDra. K. Hostaše v Hořovicích a s ním a se synkem jeho Václavem vyšli jsme si do Záluží, kde překvapili jsme Opatrného. Jen studená, i v parném létě skoro ledová sednice, v níž zůstával přítel, nelíbila se mně a bá! jsem se škodlivého vlivu jejího. Opatrný při návratu doprovodil nás do Hořovic, kde naše

radost ze setkání zkalena byla náhlým jeho onemocněním, takže musil u Hostašů ulehnout. Ukázala se znovu krev, a nemocný po několika dnech musil být vozem dopraven domů. Byla to neblahá předzvěst pro nastávající nový rok školní. Hned první měsíce churavěl Opatrný. I v Kolíně dostalo se mu pečlivého ošetření od MUDra. J. Šila, jenž tehdy svými styky s přáteli realistického smýšlení byl získán k věcnějšímu nazírání na věci politické. Behužel všeliká pomoc lékařská příteli mému byla marna. Při únavné práci školní, která svědomitou přípravou pro vyšší třídy gymnasijní a obtížnými korekturami úkolů školních vyžadovala mnoho času, Opatrný neustal v svých pracích vědeckých. Byv od ev. faráře Duška upozorněn na vzácné městské knihy kolínské, zabořil se do studia jejich jazyka. Z nich čerpal látku k rozpravě v programu ústavu roku 1889: Příspěvek k dějinám jazyka českého. V Jednotě Duškově otiskl pak z nich některé části výsledků měšťanů a sousedů kolínských pronásledovaných pro víru. Z té doby pocházejí jeho Příspěvky ke kritice a výkladu textů staročeských a gramatické práce: Staročeské střídnice předložky stb. s jerem před souhláskami retnými a Staročeská střídnice zapůvodnění s jerem, uveřejněné v Listech filolog. Marné bylo zrazování mé i přátel, aby šetřil svých sil. Ubohý podléhal své vášni badatelské a jako by tušil, že životu jeho nebude na dlouze, chtěl vyplnit její práci tím zimničejší. I v jiné věci škodil svému zdraví: ze skrovného platu suplentského ještě strhoval peníze na své miláčky — knihy vědecké a básnické. S jakou radostí mi ukazoval na svém

stolku celého Hálka ve vydání Grégrově, právě koupeného a byl nemálo překvapen, když místo očekávané pochvaly zahrnul jsem ho vyčítkami, že zbytečným vyhlášením utrhuje svým ústům a škodí svému zdraví.

Pozoroval jsem záhy, že tělo jeho, zlou nemocí podryté, nestačí těžké práci učitele středoškolského a za svých návštěv v Praze přimlouval jsem se u prof. Gebauera, Golla, Masaryka, aby churavý přítel v čas byl vytržen z roboty školní a aby mu opatřeno bylo nějaké místo v knihovně muzejní neb universitní Masaryk v dopise ze dne 25. února 1889 při zprávě o jednání realistů se stráncu staročeskou těšil mne, že „povede-li se smír, bude, doufám, i příteli Opatrnému pomoženo. Pamatuji při tom na něho.“ Smíru nedosaženo a Opatrnému nezbylo než zůstat ve službě zdraví jeho nanejvýš ohrožující. V tu dobu aspoň zjednána mu úleva, když v měsíci lednu r. 1890 na přímluvu Gebauerovu dostal dovolenou na zbytek školního roku. V ten čas potěšil jsem Opatrného opatřením žádosti, aby Gebauerova „Mluvnice česká pro školy střední a ústavy učitelské“ byla doporučena k řízení approbačnímu. Ředitel Fleischman poslal mně exemplář s rozhořčeným přípísem, co že nám to zase posílá německý nakladatel Tempsky; nová mluvnice že je zbytečná, neboť nám stačí Blažkova a Bartošova. Odbyl jsem vlasteneckého farisea odpovědí, že znám práci Gebauerovu — korektury její prohlížel jsem u Opatrného, jenž je s autorem přehlížel — a že jsem se těšil na chvíli, kdy budu ji moci navrhnouti k aprobačnímu řízení. Můj návrh byl potom také přijat jednohlasně od sboru profesorského, jistě k malé radosti ředitelově.

Když r. 1890 připravoval jsem se k delšímu pobytu feriálnímu v Uhřích, slíbil jsem Opatrnému, který svou dovolenou trávil u svého strýce lesního správce na Hysné v Haliči, že při návratu navštívím ho v útulné myslivně. Má radost ze setkání zkalena byla nepatrným zlepšením zdraví jeho. Přítel a z návozu jeho i strýce zamlčeli mi, že ani tam nedal si plného klidu od práce a že vyjel až do Lvova v touze po staročeských rukopisech.

✱

Školní rok 1890—91 rozvířen byl u nás Práškíádou — zbájenou cestou slavného orientologa do Athén — a březnovými volbami do říšské rady. Na chameleonské změny prof. dr. Justina V. Práška v našem politickém a literárním životě posvětil jsem již v první řadě svých vzpomínek (Čas. 1909 č. 34.). Z čilého agitátora mladočeského v Klatovech vybarvil se v Kolíně energický organisátor strany staročeské. Za sporu rukopisného koketoval chvilí se stranou protirukopisnou a často navštěvoval rodinu Gebauerovu, s níž osobně byl znám z Pardubic. Ale poněvadž patrně ambicím Práškovým Kvíčala při převaze svého vlivu na universitě více mohl prospět, hleděl si získat přízeň jeho zprávami, jež zvídal v táboře Gebauerově. Bylo odporné slyšet, jak referovával o svých návštěvách v Praze u Gebauera a u Kvíčaly zbarveně vždy podle toho, jaké měl posluchače. Opatrný s neľibostí pozoroval přátelský styk Práškův s rodinou Gebauerovou a byl jako na řehavém uhlí, když za návštěvy děrušky Gebauerovy v Kolíně nemohl odmítnout pozvání do rodiny Práškovy. V hostinci Prášek ukazoval důvěrný list prof. Krále, není pochyby, že o listu zvěděl také Kvíčala. Když si Opatrný zjednal

dostatečné důkazy o obojakosti Práškově, oznámil je Gebauerovi, který zapověděl si další návštěvy dotěrného hosta. Prášek přivínil se potom těsně k prof. Kvičalovi, účastně se zejména čile jeho *Musea Filologického*. Přirozené to sdružení mužů, povahami sobě tak blízkých. Byli oba řezáni ze dřeva Caherův a Mystopolů, pathologické to zjevy, jež se pravidlem vyskytují v upadajících stranách náboženských (staroutraquism) i politických (staročeství).

Počátkem školního roku sensací dne v Kolíně bylo odhalení klamu, jehož se Prášek dopustil nesprávným datováním listů z cesty po Balkáně. V době, kdy prý byl někde v Cařihradě, obchodník kolínský p. Bondy viděl ho hrát karty v nádražní restauraci pardubské. Rozpředl se z toho spor, jehož se Opatrný živě účastnil články, uveřejněnými v *Polabanu* a v *Čase*. Na jaře r. 1891 vyšla v *Listech Filologických* pod pseudonymem J. Novotného zdreující kritika Práškových *Athén*, v níž na konci vyličen i podvod jeho falešným datováním listů ve Zlaté Praze. Bylo to v době, kdy u nás jarní povodní labskou způsobeny byly škody na Zálabí, kam spěchalo mnoho diváků. Kol. Krsek, Opatrný a já byli jsme také mezi zvědavými a při návratu na mostě potkali jsme řed. Fleischmana a Práška, kteří svými zlobnými zraky div nás nesežehli. Tušili, že v trojici nenáviděných kolegů skrývá se pisatel kritiky *Athén*. Běh následujících událostí ukázal, že původce kritiky této měl být potrestán. Řed. Fl., jenž získán byv plně lichocením a peklenkováním Práškovým, nepěknou a nemravnou věc jeho vzal za svou, ochotně poskytl své pomoci proti odpůrcům jeho. Na kol. Krska se dobře

neodvážil. Před lety při útočném pokuse na něho byl zle pobit nepřiznivým vyřízením sporu v zem. škol. radě. Mimo to Krsek svým chladným, zdrželi-
vým a opatrným způsobem nedával žádného pří-
stupu k své osobě. Opatrného, těšil se ředitel, že
se zbaví příští rok, poněvadž místo jež suploval,
bylo definitivně obsazeno. Na mne nastrojil pod-
kop pro účastenství při volbě do říšské rady (v břez-
nu r. 1891) a pro domnělou agitaci při ní. O úkla-
du tom neměl jsem nejmenšího tušení. O Opatrné-
ho staral jsem se znovu v Praze, abych vytrhl ho
z roboty školní. Zase jsem intervenoval u našich
přátel, ukazuje na nejvyšší toho potřebu. Bohužel,
byli bez vlivu v našich učených společnostech a
nemohli pomoci. Nezbylo než pomyslet na klidnější
stanici pro Opatrného než byl bouřlivý Kolín.
Vhodná příležitost se mi naskytla, když 29. června
vraceje se z Prahy, kde právě byl jsem svědkem
velkolepého průvodu Sokolů na náměstí Václav-
ském; v kupé setkal jsem se s insp. zem. Kostmí-
chem. Věděl jsem o jeho kacířství a nevěře v
R. K. Z. již r. 1884, s plnou otevřeností dal jsem
se do rozhovoru s mužem, jehož zamračená a
mrzoutská tvář odpuzovala každého. Také s po-
čátku jaksi nedůvěřivě pohlédl na mne, zpod
brýlí, ale pozměniv své epiaté chování dal se do
živého hovoru, takže z Prahy do Kolína uběhla
nám cesta v příjemné zábavě o věcech literárních
a politických. Příležitostí užil jsem ku přimluvě za
Opatrného, vyložil mu svízelnou jeho situaci a do-
prosil, aby vyhledal mu místo klimaticky příznivé
a pod humanitním ředitelem. Kostmích soucitně vy-
slyšel mou žádost, zamyslel se a za chvíli radost-
ně zvolal: „Budějovice budou pro Opatrného a s

řed. Červenkou váš kolega bude jistě spokojen.“
Těšil jsem se jak dobře jest opatřena nejbližší budoucnost kolegeva. Jaký byl můj podiv, když v hovoru s přítelem o městech, která by se mu na venkově líbila, zmínku jsem učinil o Budějovicích a o řed. Červenkovi. Opatrný rozčileně odmítl tento ústav. Červenkovi, jenž dříve byl profesorem v Hradci Králové a měl svého synka na ústavě, přičítal — myslím dnes, že ne právem — žalobu na své školní extempore rukopisné u řed. Klumpara a tím měl ho nepřimo za původce katastrofy, která ho stihla. Byl jsem v nových obavách o budoucnost kolegovu.

*

Elektrina vzájemného napětí ve sboru vybila se v klasifikačních poradách, posledních za režimu páně Fl. v Kolíně. Ředitel, jenž byl tehdy již pouhou loutkou v rukou Práškových, podnikl nesvědomité útky proti kol. Opatrnému, jemuž se dostalo ochrany od nejvážnějších členů sboru, v jejichž žilách se rozpěnila krev nezvyklými výjevy. Zakrývám clonu nad brutálností konanou tehdy představeným ústavu na nenáviděném kolegovu. . . .

Zpráva o přeložení mně hrozcím dotkla se hluboce Opatrného. Rozčilení posledního roku dokonalo dílo zhouby počaté v Hradci Králové. Tělesný zjev nebohého přítele věstil blízký konec. Zhubl velice, červeň tváří probledla a promodrala, lícní kosti vysedly, nos sešpičatěl. Nezapomenu na jeho němou bolest, když jsme se loučili v Kolíně. V ní byl i hněv z naší malomoci, že podléháme takovým lidem ničemným. Slíbil jsem, že mu o feriih hned dám zprávu o tom, kam mne osud z Kolína zanese.

Krátké působení Opatrného na škole střední otráveno mu neschopnými řediteli, kteří snad ani neušili, jaký bystrý talent, jaká obsáhlá erudice vědecká a jaký vzácný charakter se snoubily v osobě mladého učitele. Lépe než ředitelé poznali žáci svého profesora. Nemalou chválou Opatrného je, že za působení svého v Kolíně k vědecké práci pro seminář Gebauerův připravil výborného žáka Em. Smetánku, jenž po smrti mistrově zasedl na jeho uprázdněnou kathedru.

Na svůj list z Chýnova, oznamující, že přeložen jsem do Hradce Králové, nedostal jsem již odpovědi. O feriích Opatrný již se nezotavil ve svém milém, rodném kraji. Novému záchvatu nemoci podlehlo jeho vysílené tělo dne 19. září r. 1891.

„Opatrného tedy není více...“, psal mně Gebauer do Hradce 23. září. „Dobrovoval, dotrpěl. Byl jsem včera v Cerhovicích na jeho pohřbu. Škoda neskonalá toho ducha bystrého a vědomostmi nasvečeného. Škoda neskonalá toho charakteru!“

Velectěný pane redaktore!

Děkuji za Vaše laskavé pozvání, ale nemohu bohužel Vašemu přání vyhověti. O významu rukopisného boje pojednají zajisté jiní lépe než já. Vzpomínek na tu hroznou dobu mám dost a jistě i pro širší veřejnost zajímavých. Ale ty by mohly vyjíti leda po mé smrti. Mimo to jsem práci tak zanesen, že bych do osmi dnů nic kloudného nesvedl. Tedy promiňte!

S veškerou úctou oddaný

J. K r a t i.

Jak jsem hájil rukopis.

Arnošt Kraus.

Každá nová generace je do jisté míry novým Faraonem, který neví o Josefovi. Staré boje jsou pouhou historií; potvory, které staří potírali, jeví se, vycpány, tak krotkými a dobráckými, že mládež se usmívá a shovívavě naslouchá vypracování o půtkách, které by sama, kdyby byly na ni čekaly, odbyla s takým úsměvavým klidem, že ani popel z cigarety by se nebyl rozpadl. Málem bychom tušili, že za další čtvrtstoletí nebo dvě celé dílo slavného Rukopi bude pouhou bájí a nějaký mytholog budoucnosti bude dovozovat, že pramenem pověsti byla stará báseň, jak osvědčuje trojice jmen rýmem spojených: Šafařík, Feifalík, Masaryk, nebo Šembera, Patera, Hattala (Attila?).

Zvláště Hattala stal už takovou mytickou osobou, polo šaškem, polo bubákem, že se zdá neuvěřitelným, aby ho kdo byl bral vážně. Ale pamatuji se určitě, že když jsem se počátkem let osmdesátých vracel z cizích universit, úsudek o „uherském knězi“, pozdějším „popu taterském“, nebyl tak ustálený. Sám — nebyv ovšem žákem Gebauerovým ani vůbec slavistou — docházel jsem tehdy k Hattalovi, abych se dověděl, co o RK. míní skutečně, a nabyl jsem po málo návštěvách pevného přesvědčení, že dosavadní obrany rukopisů nestály ani za papír, na němž byly tištěny; k poznání vlastní jeho obrany jsem však nepronikl a utvrzoval jsem se jen více v předsevzetí, že otázku prozkoumám důkladně a svědomitě, jakmile budu mít dost času, ale k tomu nedošlo až do událostí před 25 lety.

V této době nejistoty v nevěře bylo, že jsem si umínil napsati posudek Vlčkovy Přehledu dějin literatury české pro Athenaeum, a ovšem chtěl jsem v této recenzi velmi obšírně minout rukopisnou otázku několika slovy, ale jinak bylo souzeno. Na návštěvě u Hattaly mluvil jsem také o této recenzi a Hattala ochotně slibil, že mi při ní pomůže. Jeho pomoc týkala se ovšem právě části, při níž jsem se zdržovat nechtěl, ale bylo těžko odolat examinatorovi. Dám vám znamenitou myšlenku, sliboval Hattala a diktoval mi, že Vlček přehlédl atd. A obětovnost jeho šla tak daleko, že mi dal k dispozici jednu ze svých hlavních střel, které choval v toule: velký citát z Gervinových dějin literatury, začínající „Das flare Wohlgefallen . . .“

Neodvážil jsem se, potlačit diktát, škrtl jsem pouze doma citát poslední, poněvadž jsem živou mocí nedovedl pochopit, co má s rukopisem činit, poděkoval jsem pod čarou Hattalovi za pomoc a donesl jsem recenzi do villy Osvěty k redaktoru „Athenaea“

Ale číslo za číslem vycházelo a moje recenze nespátřila světla . . .

Než jsem pochopil, proč, musil jsem ještě jednou hájit RKZ a to ústně při státní zkoušce, svědkem byl profesor Durdík, který naslouchal s podivuhodnou vážností, již jsem tehdy pokládal za pravou. Napovídal mi dokonce, když bylo zle když jsem totiž nedovedl říci, co dělají zahradníci s jahodami (analogie básníků směru prstonárodního), neměl jsem zkušenosti ani co do zahradnictví ani do chuti zahradních jahod.

K. Vinohrady, 2. února 1911.

Velectěný pane redaktore!

Vyzval Jste mě laskavě, abych též něčím přispěl do jubilejního čísla, kteréž chystáte na oslavu 25. výročí rukopisného boje. Ale mé vzpomínky z té pohnuté doby tak se rozprchly a tak málo se liší od vzpomínek mých tehdejších soudruhů, že věru nevím, čím bych mohl přispěti, ač bych se velice z toho těšil, kdybychom se všickni spolubojovníci o té příležitosti sešli, když již ne ve společné besedě, tož aspoň v čísle listu, u jehož kolébky jsme kdysi stáli. Rozešli jsme se od těch dob a nešťastná politika nás rozdvojila, i ty, kteří posud stojí opodál stávajících politických stran a oddali se výlučné práci literární a vědecké. Ale sympatie, které nás v bujných mladých letech spojovaly, doufám podnes se nerozprchaly.

Přijměte výraz mé plné úcty a oddanosti

Váš

J. Polívka.

Před 25 lety.

Vídeň, 14. února 1911. (Telefonem.)

Ve sporu a boji o rukopisy Královédvorský a Zelenohorský pocítoval jsem především mravní význam pro náš národ, totiž že vynikající spisovatelé chtěli národu pomoci nepravdou, lží. Lež bývá zbraní slabého, potlačeného, a lež sama je slabá. Jest sebeklamem, sebeobelháváním. Falešné rukopisy nám nepomohly. Přímo úžasem mne naplňovaly důkazy

obhájeň, že podvrhy jsou základem všeho našeho kulturního úsilí; že se bez nich propadneme. Obhájeové to pojímali docela materialisticky -- speciálně tato nekritičnost mne dráždila. Ze samého počátku jsem rukopisný boj posuzoval symptomaticky: jelikož jsme v důležitém oboru duchovním prokázali takové slabosti, jaký byl a je náš stav celkový, jak dovedeme myslet a usilovat v oborech jiných a zejména také prakticky? Neodpovídá falešnosti rukopisné falešnost politická, hospodářská atd.? Odtud úsilí moje po kritické revizi našeho snažení obrodného, o snažení vědomější. Odtud pokračování ve filosofii historie Dobrovským a Kollárem započaté. Odtud další moje snahy sociální a politické. Odtud realism, jak jsem jej pojímal a posud pojímám.

T. G. Masaryk.

Pan Josef Truhlář

nám napsal 16. února 1911 po vydání jubilejního čísla Času:

„Velectěný pane doktore! S pocitem radosti i žalosti zároveň přečetl jsem věcerejší číslo Času věnované jubileu rukopisného boje, do kterého čísla neposlal jsem zpomínky jen proto, že jsem žádného vyzvání k tomu nedostal (snad pro nesprávnou adresu). Než i tak jest dobře; neboť byl jsem já pouhým trakaříkem, když budovali králové. Ale vězte, milý příteli, že boj onen byl jen s polovici vybojován, provedeno totiž jen řízení objektivní, o-

všem tak důkladné, že snad toliko (jméno) ještě těm padělkům věří: hledání a určení zúčastněných osob literárním historikům teprv nastává, i bojím se, aby tento druhý boj nebyl někdy trapnější než minulý. Nešťastný národ český, který na úsvitě vzkříšení svého upadl v nástrahy pošetilých vlastenců. Vy buďte zdrav! Toho Vám upřímně přeje starý přítel — Josef Truhlář. (Pan bibliotekář se nemylí; hledání adresy zdrželo nás tak, že jsme se na konec báli prosit ho o příspěvek v poslední takořka hodině.)

—: :—

AFORISMY Z TĚCH MINULÝCH BOJŮ.

Byli mužové, kteří nebyli odborníci a přece pochopili, která strana má pravdu. Uvádím profesora chirurgie ve Vídni dr. Edvarda Alberta, jenž psal Gebauerovi 13. listopadu 1888: „Přiznávám se upřímně, že jsem s útoky na RKZ nebyl velice srozuměn. Vy arci jste mohl se stanoviska odborníkova útočiti i sebe prudčeji; též i Goll a i poněkud Masaryk. Ale když i Seydler vystoupil s počtem pravděpodobnosti, zdál se mi útok příliš umíněný a příliš horlivý. Že pak se děl útok na věc potud posvátnou — takořka na relikviář — bylo mnoho lidí v citu svém jaksi uraženo. Avšak velice jsem byl upokojen klidností Vaší práce. Nemyslím tím jen způsob, jakým jste se v polemice choval, ale především onen klidný a rozhodný postup práce. Vždy jasněji a jasněji se Vám pravda objevuje. Každé nové pozorování Vám dodává smělosti a ráznosti nové. Přesvědčení Vaše je od doby k době

pevnější, důkaz Váš úplnější, ostrovtip Váš hlubší. . . Ještě jsem myslil, že nemožno si pomyslet, aby kdo okolo r. 1817 měl tolik vědomostí a poesie zároveň, aby RK i RZ složil! Z této nemožnosti, pekládati Hanku za člověka tak umělého, mi svítala jakási naděje. Brožurkou Vaší (miní P o u č e n í) však i to odřeseno a nyní musíme připustiti, že době okolo 1817 jsme posud nerozuměli. Byl to tedy skutek ovšem žalostný, že nová universita česká začala své působení zničením relikvií; ale s druhé strany je skutek ten i o č i š t ě n í.

Každým způsobem jste obohatil naše myšlení skyvěle. I kdyby RK. a RZ. byly pravými, učenost Vaše nebyla by menší. — — —“

*

Hledala se tiskárna. A t h e n a e u m vycházelo sice až do prázdnin (do července) r. 1886 v tiskárně Jana Otty v Praze, ale rukopisný boj nutil redaktora prof. Masaryka, aby se na ročník IV. ohlížel po nové tiskárně. Sešel se některý den v září 1886 v bytě prof. Gebauera náhodou s dr. Edvardem Grégrem. Dr. Grégr mluvil tak, že vlastně byl na straně rukopisných odpurců. Zejména s prof. Masarykem, ač se viděli ponejprv, mluvil proti Nár. Listům. Pevňoval: „Do čeho se Národní Listy dají, to rozšlapou a pokazí.“ Že prý bratr jeho napřed upřímně věřil v Rukopisy, později však články jaksi vázly. — Po takovém hovoru prof. Masaryk vyzval tiskárnu jeho v Tůních o rozpočet, že by jí dal tisknout Athenaeum. Dne 30. září 1886 dostal od ředitele tiskárny D. Sluníčka odpověď: „Vraceje laskavě mi zapůjčený ročník, prosím zároveň za omluvu, že na ten čas není mi možno obstarati tisk časopisu A t h e n a e u m a z té také

příčiny že ani rozpočet nepřikládám. V obzvláštní účtě . . ." Ředitel Šluníčko ptal se totiž dra Edvarda Grégra, má-li Athenaeum převzít a dr. Grégr telegrafoval z Vídně: „List, který vystupuje proti Juliovi Grégrovi a národu, se tisknouti nemůže.“ Po dvou letech a to 28. prosince 1888 prof. Masaryk opět se potkal s Edv. Grégrem u Gebauerů. Byl přítomen také zemský inspektor Tille. Masaryk domlouval dru Ed. Grégrovi, že Nár. Listy se neshádně chovají, a on odpověděl: „Mladočeši vlastně už všichni věří to, co vy, jen se stydíme ještě to vyznat.“ Druhý den na to, vypravoval prof. Masaryk, potkali jsme se na ulici. Šel s Tůmou a ještě s kýmsi. Uviděv mne, kvapem sklopil zrak, aby-
chom se nemusili pozdravovat. —

Důkazy z náhody — to byla na konec jediná zbraň těch, kdož hájili RKZ. Pan dr. Flajshans r. 1896 velice vtípně odpověděl na tyto důkazy z náhody, kterých věda nepřipouští. „To je všecko pravda, napsal, a v tom spočívá také hlavní důvod věřících; v těch drobnostech, které podařilo se vyvrátiti a v tom počtu možných omluv. Ale to vše, každé zvlášť, může býti; může nějaký rukopis býti podoben pravopisem druhému; může míti odchylky své vlastní atd; ale nemůže — aspoň není pravdě podobno — býti možno připustiti zároveň v toliku — ve 100 a více případech — různých omluv s t o. Abych příkladem věc objasnil: Může býti člověk jednoruký, jednooký, se šesti prsty na nohou, albino, koktavý, příliš vysoký atd., ale aby jediný člověk byl zároveň jednoruký a na druhé ruce měl šest prstů, zároveň jednooký, albino, koktavý a obr — takový člověk se myslím ještě nenašel — a

nenajde. Možno, že snad některý starý Čech vyslovil **o** — místo **e** (jako Třemošná, světom): velice málo pravděpodobno je, že by si byl týž Čech vytvořil (jinak nedoložené) slove **b e d r o s t s** touže chybou **e — o**, tedy **b o d r o s t**; nepravděpodobno je však, že by byl týž Čech také omylným tvořením vytvořil duál na — **tě** místo — **ta** a je téměř nemožno, aby byla bývala po 500 letech jiná osoba živa (Hanka), která měla tytéž chyby a tytéž několikere náhodnosti zároveň. Je možno, že do sněmoyní schůze některý poslanec nepříjde, že zapomene nebo nečece a podobné: ale je naprosto nepravděpodobno, že by zapomenuli přijíti všichni do jednoho, ač theoreticky takovou **m o ž n o s t** připustiti musíme: podobné je nepravděpodobno, aby v rukopisech scházely (nově objevené) správné tvary všechny, místo nich však aby se objevovaly jen novočeské odchylky. Každá možnost má konečně své meze.“

Ukázka Hattalova slohu. Vyňata je z **P o k r o k u** 21. února 1886, kdež Hattala vykládal staročeskou báseň: „Šla dva tovařiše v jedno město tiše.“ „Podruhé skladatel anebo přepisovač písně I. od verše 7. až do konce tak nespůsobně zahalili moment erotický, jako kdy by jim bylo šlo zvlášt o důkaz, že Čechové za jejich času byli paederasty. Nemotorností té podobně však nedopouští se pravá poesie prostonárodní, poněvadž „ihr Wesen vor allem in der Stärke selblicher Naturwahrheit liegt, die dem dichterischen Genius das Geheimniss ihrer Kraft wie von selbst offenbart, nicht aber in dem künstlichem Befolgen abstrakter poetischer Regeln“ a sice nejen dle

Volkmanna, citovaného již na str. 90. 91. Brusu mého, než i dle jiných důkladnějších znaleců jejich. Potřetí kdy by Feifalik i zcela pravdu měl o metru písně I., nesvědčilo by to dřív o prstonárodním původu jejím, než by bylo hodnověrně dokázáno, že prstonárodní poesie česká v XV. století, kam transkribované zbytky i původem svým vůbec spíše patří než na konec XIV., vesměs asi tak svobodně zacházela s rýmem, jak se toho F. kromě příčin dále vyložených už i z té marně dokládá, že se nedomyslíl ani výminky právě vyslovené nijak, ačkoli k tomu jistě nebylo třeba příliš bystrého rozumu. Konečně přirozená poesie česká velice se podobá podnes překrásné přítelkyni své, zachované v RK., a liší se od umělé i nejstarších rýmařů českých a písemné češtiny vůbec dle § 36. mého Brusu nejpatrněji tím, že neplývá tak nesmírně enklisemi t, to a ž. jako na př. prvou z nich i píseň I.; potřebujíc t čtyřikrát a sice ve v. 9., 13., 17. a 23.: Tuť, tohoť, jižť a jáť... Ještě víc odporují prstonárodnímu původu jeho (zlomku II.) obsah a vazba dvou posledních veršů, rovnajících se smyslem této prose, neobtěžené žádnou enklisí: Z jedné z těch růží vínek uvila. Z jedné růže totiž jest opravdu těžko, ať nedím, nemožno vínek uviti vůbec a tak skvostný zvlášť, o jaký v té písni nejspíše šlo. Růže znamená ovšem i růžový keř jako ve v. 2. téhož kusu a v Róži RKho; dle dříve dotčené verše vztahují se, jak obyčejně, k nejbližší části předchozí věty, kde se jistě míní květ a sice dle v. 1. a 2. jen jednoho kře růžového. Konečně i vazba veršů 5. a 6. odporuje předešlému výroku Velkmanovu o prstonárodní poesii, vynikající atrakcí, jaké neznám odjinud podnes. Bez ní čili

pravidelně zněl by v. 5. takto: *Z* jedné těchže ruoží. Kde by však o slabiku méně bylo třeba, tam by i ruož obstálo. O původě tří posledních kusů mlčí Feifalik, jak už i výše řečeno, zcela. Mně již i jakožto kusu III., jsouc obtíženo dvěma enklisemi, **ž** a **to**, mimo metrum arci zbytečné, zavání školometstvím a sice tím odporněji, čím se méně podobá pravdě, že by teprve prepisovač byl přeměnil jako v jakožto. Tak smýšlím ovšem i o plýtvání erklitickým **f**, dotčeným i proti kusu IV. a V. ještě. O prostonárodním původě těchže kusů (posledních) pochyboval tuším i F. sám, poněvadž naň ani tak ostýchavě nenarazil jako u kusu II. Nejspíše cítil už i F. aspoň to, že se zmínka o skládání písní nehodí lépe do situace, míněné kusem IV., ani do prostonárodní poesie vůbec, než na př. páté kolo u vozu o čtyřech. Dále týkají se oba kusy patrně více prosaicky než poeticky takého záletnictví, jaké hejskové, pčběhlíce a mužatky, podobní a podobné panici a panně kusu IV. a paní V. spíše dovedou provozovati s kýmkoli a opěvovati než obecný lid.“ Smysl je krátcí ten: protože se v básni té vyskytuje erklitické **ž** a **f**, není prostonárodní. —

*

Staročesti Sokolové. Nejstarší čeští Sokolové jsou Zábój, potom „dva syny, její hlasy přecházešta v muska“ a vojáci dobývající pětipatrovou skupinou hradu Krivojova; potom Bivoj, jenž chytal divoké svine... Nejstarší česká družina Sokolek je — družina Vlastna v divěm boji. Takových a jiných veselých věcí dočtete se v Příspěvech k dějinám slévanského tělocvičků, jež v časopise Sokolu uveřejňoval v čas boje rukopisného br. Karel Vaníček. Kdo chce,

najde v tom čtení mnoho příležitostí ke šprýmům. Měděme-li na věc vážně, nutí nás však k nešprýmovným myšlenkám. Právě od našich Sokolův byli bychom čekali a zajisté právem, že ve veřejnosti měli by vystupovati, aby se druzí od nich učili, mužně, prostě, rázně. V článku Vaníčekově hemží se předně tolik prázdných fráší, že bychom v jejich původci jakživ Sokola nehledali. Ale to byla bohužel taková doba. Dokazovat, že staří Čechové a Slované uměli bojovat udatně (doklady z řeckých a římských pramenů, ze Šafaříka), bylo zajisté zpozdilé. Že i Čechové staří byli otužilí, obratní a těla cvičeného, rozumí se také, neboť ve staré době platila osobní statečnost. Ale vybrakovat Zábaje a Čestmíra z RK pro dějiny slovanského tělocviku, to přesahovalo míru. Br. Vaníček dokonce se tvářil, že rozumí známé matenici z dobývání hradu Kruvojeva, ba dokazoval z ní nepřímo pravost rukopisu. Mnozí už dnes neznají ten básnický rebus v básni o Čestmírovi. Zde jest: Pražané dobývajíce hradu Kruvojeva přiklonili stromy vysokorestlé k hradbě, aby prý klády, jež by obhájcové hradu shora spouštěli, po těch stromech se svalovaly. Takovým přístřeším proti kládám se chráníce, Pražané postavili se do řady ke zdi hradební. Jak tam stáli, položili si dřeva na ramena a postavili dřevce vedle sebe. Z toho jim vyrostlo jakési lešení, jehož částí byla i těla Pražanů. Na tuto řadu vystoupila druhá řada Pražanů a ta svázala zase kepí po ramenou rozložená. Na tu řadu vystoupila Pražanů vrstva třetí. Na tu čtvrtá. Na tu pátá. A tato pátá řada Pražanů sahala až „k vrehu ku hradovu.“ S tohoto vrehu hradu prý hořely potom meče, sípěly střely a řítily se bouřící klády na Pražany. Než Pražané té páté vrstvy své vysoké pyra-

mídy zpod přikloněných stromů nebo skrze ně odolali těm, kdož bránili Krivojův hrad a „jarno přese zdi tekli.“ Prof. Gebauer v Poučení napsal, že věci ličené mohly by se vypravovat o *equilibristech* a *clownech*, že by skuteční válečníci a dobyvatelé něco takového mohli vykonati, není a nebylo nikdy možno. Palacký řekl, že nikdy nečetl, aby tímto způsobem v Čechách hradu bylo dobýváno. Ale jestliže kdo, tedy Šokolové naši byli odborně povoláni zjistit, že taková pyramida je nesmyslná a že Hanka zbláblil něco, co jemu samému nebylo dost jasno a k čemu arci ani stará jeho čeština nevystačila.

—:—

GALERIE VLASTIZRÁDCŮ, HLUPÁKŮ, ŠAŠKŮ ...

(Ukazky z Národních Listů.)

T. G. Masaryk. Na něho dopadaly r. 1886 střely obhajců nejhustěji a zejména z Nár. Listů r. 1886 a 1887. Byl vtělený duch Koniášův. Nafixleval si karty s Gebauerem. Jedná o všelikých vědách i o těch, jimž nerozumí. Jako druhý po Baconu „*doctor mirabilis*“ vydává pravidla pro „filosofii vůbec“ a v zajímavé skromnosti jmenuje dílo své pravým orgánem filosofie v Aristotelově toho slova smyslu. Se svou „sociologií“ stane se asi zrovna tak směšným, jako kdyby šel „s kanonem na vrabce“. Místo jemného maliřského štětce chápe se zednické štětky a zachází s našimi rukopisy jako melouchář, když přišel na vzácné fresky. Naprostou nepravdou a nesvědomitou, lehkovážnou nevědomostí jali se pp. profesori Gebauer a Masaryk hnáti útokem na naše rukopisy. Vše na potupení toho *gemachtes* Čechenthum — odvažuje se

až do posvátného zátíší našeho Pantheonu, aby jako hyena ohlodala a zohavila kosti nejslavnějších a nejlepších našich vlastenců! Mohl by psát spíše kritický rozbor o německých Nibelungách než o našich rukopisech. Nezná našich poměrů ani naši literatury a nemá piety ke kulturní práci našeho národa.

J. Gebauer přestával na malicherném slovíkářství a slovíčkářských trusech, dobrých důvodů nemaje. Vymyslí si „normální jazyk“. Používá vědomé nepravdy. Troufalý podezříváč. Vědec (!). Jako krokodíl, když vynoří se z kalných vod Nilu, prolévá slzy nad „svou trapnou vlasteneckou povinností.“ Nic než klep, a ono pemužné, plané, zlovolné podezřívání, které jako lišej roste a šíří se nejbělejší a nejčistější pleť. Útočí na rukopisy z malicherné, nízké osobní nevraživosti a žárlivosti na svého vědeckého soka (P. Hattalu). Berlinerblau — Gebauer šilhá po Berlíně, aby se tam stal profesorem. Oni (Masaryk a Gebauer) vědí, že jim již pouhé podezřívání a hanobení naší literatury, jakoby naskrze byla podvodnou a falšovanou — u Němců postačí! — Pan prof. Jagič nazval nás dobrými sice vlastenci, ale špatnými filology; my toto kvalifikování za docela případné přijímáme, oplácíme je však odpůrcům RKZ., kteří se osvědčili nejen špatnými vlastenci, než po žalostném fiasku své normální gramatiky i špatnými filology.

Čtyři mladí páni. Na podvratnou práci nestačili jediní naši dva profesori; oni přibrali sobě na vyhledávání svých malicherných slovníků hnid ještě několik pomocníkův. Pan prof. Masaryk se čtyřmi mladými pány: J. Truhlářem, J. Van-

čurou, Jaroslavem Vlčkem a Karlem Černým, jejich jména zde klademe na trvalou paměť počestné jejich vlastenecké práce...

Zvláště vyniká jejich choragus, skriptor universitní bibliotéky, pan Josef Truhlář, který dal své jméno zvěčení, aby mu neušla historická zásluha, že on prvním byl, který počal z Miltonova Ztraceného Ráje linguistické ty hnídy vypichovat... Je to nadějný strážce universitní bibliotéky. Té osvědčené jeho pietě pro nejvzácnější naše rukopisné skvosty mohou se již s důvěrou svěřit naše knihovní poklady.

Sevdler. Koterie naší mladé university opatřila sobě již i svého šaska, jakého mívaly středověké „rytířské“ výpravy, když šlo o to, zaskočit a obrát kupce, vracející se s vzácným zbožím z dalekého trhu. Počet pravděpodobnosti — že se k takové frivolní směšnosti propůjčil jinak prý seriosní odborník, naplňuje nás podivením. „Vědeckou“ práci takovou mohl raději upotřebiti jako znamenitý matematik dr. Orlicé v Berlíně...

Král. Aby klasický sbor byl kompletním aby mu vedle methematických rolniček nescházela ani klasická píšťala Thersitova, přibral sobě i „klasičského filologa“; debut jeho svědčí o značné „zelecnosti“. Jen v impertinenci zdá se „klasičká“ tato duše již úplně vyvinutou individualitou, neboť syčí jedovatou jízlivostí mezi řádky jako lasička mezi kamením. Konfusní! Poráží počekaďlo „jen lumpové jsou skromní“.

Všichni odpůrci RKZ. Přišli jako cizí minéři, aby podryli naši společnost, odcizili ji svému původu, zohavili naše dějiny, zlehčili kulturní

naši práci a otrávil, co zbylo z dávné lepší naší minulosti. Tak jako po Bílé Hoře cizí žoldnéři... Jsou — literární Maffia. Byli jsme na rozpacích, máme-li se ještě dále obírat lidmi, kteří s tak nevlasteneckou cťlostí veřejně a bez uzardění hyzdí naše památky. Neslýchané literární banditství — provozují proti P. Hattalovi. K pochybovačům se přidružují lidé ne-li s nedostatkem vlastenectví, aspoň bez piety; přidružují se všelicí ignoranti, kteří nic nevědí, nic nečtou a nic nestudují; chlebaři se známou u nás policajtskou žilou, kteří hledají jen protekci; darmošlapové, kteří jen po hospodách a na chodnicích snášejí městské klepy; skeptikové z povahy a pod... Sevřeme ty své drahé poklady z dávné lepší minulosti „v silnú pážú“ jako jinoch „svú krásnú děvicu“, aby nám je neuchvátil „zlobný, vilný Zbyhon“.

Ukázky tyto jsou sotva jedním nebo dvěma procenty petup, které na odpůrce rukopisů nahrnul dr. Julius Grégr r. 1886. O tom, co psal rok později, psáno jinde.

*

R. 1907 chystaly Nár. Listy kalendář pro rok 1908, 11 let po smrti Julia Grégra a 21 let po jeho rukopisné kampani. Pan K. T ů m a napsal historickou zpomínku na rukopisný boj a ona dopadla takto:

„Jedva byl zaplašen tento mrak (Scharschmiedův návrh na státní němčinu), zaléтал nový trudný a mrazivý stín v nivy české. Právě v té kritické pro národ náš situaci, kdy bylo nám denně krok co krok odrážeti nové a napořád troufalejší útoky německých škůdcův, uznala koterie prof. Masarykem vedených vědcův a publicistův za vhodné, rozjítřiti spor o pra-

vesti našich proslulých rukopisů Královédvorského a Zelenohorského způsobem tak nešetným k citům a názorům celé vlastenecké veřejnosti, že polemika jejich přesahovala útočností a jízlivostí daleko meze kritik vědeckých; vždyť netajeno se ani úmyslem, že jde „modloborcům“ realistické frakce, metajícíím kolem sebe samým podvodem a „švindlem“, samými „mizernými padělký usvědčeného falsatora Planky“ o mnohem více, než o zjištění původu rukopisů, že jim jde o to, aby provedli svou „revoluci“ proti všemu posavadnímu nazírání nás Čechů na celý náš heroický dávnověk, aby v říši lichých bají odklidili naše hrdiny dávnověké a s jejich slávou teěž všechnu naši prastarou, svéráznou vzdělanost slovanskou popřeli, přikloňující se ku tvrzení německých vědcův, jakobychem my Čechové za všechno světlo duševní jen kultuře nás obklopujících Němcův děkovati měli, jakoby v nás samotných nebylo bývalo jakživo genia vlastního, původního, nýbrž toliko schopnost pochybovati paprsky cizích kultur.

Této zběsilé skepsi, která jako břitká ocel dotýkala se upřímných srdcí českých, vrhl v Nár. Listech dr. Julius Grégr svou rukavici. Jsa od mladosti nezvratně přesvědčen o pravosti a stáří těchto našich zpěvů bohatýrských, jichž mužně krásnou poesii byl odchován a nadšen tak jako nejslovutnější mužové naši od Palackého a Celakovského po Havlíčka, Nerudu, byl dr. Julius Grégr tímto nezřízeným kombinovaným nájezdem do hlubin duše vzrušen tak, že pokládal za svou vlasteneckou povinnost, aby vystal s listem svým na obranu krásných a drahých těchto dosud Čechům památek. I napsal od března do května v r. 1886 v Nár. Listech neméně než 27 obsáhlých článkův, které svou

bystrostí a trefností polemickou, svým rázným vyvracením realistických „důkazů“ jako svou vělostí vlasteneckou způsobily neobyčejnou sensaci a radost v myslích tisícův našinecův.

I se strany zarytých politických odpůrců staročeských bylo Nár. Listům vděčeno a dru J. Grégrovi blahopřáno, jenž zajisté jako málokdo tak hned etil s v o b o d u p o e t i v é a u p ř í m n é k r i t i k y, však z duše nenáviděl obmyslné křivdění a lyždění. „Každý nepochybný výsledek o p r a v d u vědeckého zkoumání“ — pravil: „musel by se uznati za zásluhu, třebaš jím nepravost obou Rukopisů byla dokázána a veliký jejich význam v naší literatuře ce demněle starých památek pojednou byl zmařen. Národ by snesl i tuto ztrátu. Však toho snést nemohl a nesměl, aby bez potřebné vědecké přípravy, bez nepochybných vědeckých důkazů, z l o v o l n ě a l e h k o v á ž n ě, pouhými domněnkami, pouhým plitkým podezříváním ničila se kulturní práce jeho, jež stala se mu nad jiné cennou a již podle dosavadní vědecké kritiky právem tak dlouho pokládati smí a má za nejstarší a n e j v z á c n ě j š í svou literární památku, dokad opak toho nebude zjištěn naprosto nezvratnými důkazy.“ „Když tedy jedni počali útočiti na naše Rukopisy z malicherné, nízké osobní nevraživosti a žárlivosti na své vědecké soky; když jiní neznajíce našich poměrů, ani naší literatury, a nemajíce piety ke kulturní práci našeho národa, přidružili se k útočníkům z pouhé dobrodružné renomé; když jiní jenom z osobního kamarádství jalí se jim přisluhovati bez zralé rozvahy: konečně když všichni tito sdružení odpůrci našich Rukopisů pod rouškou ‚vědecké pravdy‘ jalí se organisovati

vlastně jen smělou a nevlasteneckou agitací, jejímž zpředu vytknutým cílem mělo býtí zničení obou dra- rocenných kulturních našich skyostů, a když po- stupem této agitace ztřešcována i poctivá cena básní pro onu přestou, dojemnou a místy úchvatnou krásu všeobecně nečen od vzdělanců našeho národa, nybrž i od nejpřednějších básníků, kritiků a aesthetiků cizích národů obdivovaných, když smělý hanopis o nich jako o bezcenných cárech agitačně rozhazo- věn po cílem národě: tu bylo nalahavou, vlastene- ckeu povinností zastoupiti se vsí rozhodností další podvratnou výpravu nerozvázným, národního prospěchu a národní etí málo dbalým škůdcům.“

S tohoto stanoviska vešel dr. Julius Grégr v dlouhý a tuhý zápas, jež dokončil tím, že dal po- řaditi fototypické ukázký původních textů obou Rukopisů a položil vedle nich otisky obou nevyvěkých padělaných rukopisů: Li- bušina a prorocství a Písň na Vyšehrad, aby každý sám mohl srovnati tato obě padělaná ne- vější písma s oběma Rukopisy K. a Z. a tak na vlastní oči poznati ohromný ten rozdíl v písmě. „Již toto srovnání písma — doložil — musí i taika přesvědčit o pravosti Rukopisů K. i Z. — Jako ne- dávné chemické zkoumání zjistilo nepochybnou pravost této naší vysoce cenné památky, tak jsem přesvědčen, že i Rukopis Zelenoborský vyjde ví- tézně co nejstarší náš rukopis ze zkoušky. A tak nám bohdá navždy zachovány zůstanou —“

Tomu ovšem pohříchu Nár. Listy zameziti ne- mohly, aby vyučovací rakouská politika dala za pravdu odpůrcům a vymýtla nadále Rukopis Křato- dvorský i Zelenoborský z učebního plánu našich škol. — Avšak záhy ještě jinak námi dal nový mi

nistr rakovské osvěty pocítiti vídeňskou lásku a péči o mládež naši, nezákonnými ordonancemi svými.“

*

Dr. Julius Grégr dal roku 1890 tichou satisfakci realistům za svůj rukopisný boj. Satisfakci, která mnohé neuspokojila, přes to však v jednom směru mohla být pokládána za poslední slovo Grégrovo, v tom totiž, že již odpůrci Rukopisů nebudou podezříváni z nevlastenectví.

Nedočkal se toho prof. Gebauer, aby četl i ten výlev K. Tůmy, kterým r. 1907 rukopisný boj zarámován je mezi Scharschmidův návrh a Gautschovy ordonance. Ne pouze časově — nýbrž. . . Na tom zajisté nezáleží, mohla by se opakovat slova Gebauerova, zdali několik členů redakce Nár. Listů ještě roku 1907 věřilo či nevěřilo v Rukopisy. Ale to zasluhuje paměti, že i do 20. století přešel všecek ten jejich pokrok a civilizaci nepřátelský demagogism. Ještě roku 1907 mohlo být opakováno o Gebauerovi, že vystoupil proti padělkům z nevráživosti na P. Hattalu; ještě r. 1907 mohlo být opakováno, že Masaryk neznal naší literatury, byl mezi námi cizinec a dobrodruh; že jiní (Hostinský) přisluhovali jím z kamarádství. . . Proti odborníkům a profesorům university ještě r. 1907 postaven významný prý skutek, kterým Julius Grégr zakončil obranu svou: dal fotografovat rukopisy, aby i laikové mohli se přesvědčit o pravosti jedněch a nepravosti druhých. Patrně z toho závěrečného zaplesání, že sám K. Tůma posud v takový důvod věří a pokládá jej za vycholný. Nemá ani tušení, že laik nic nepozná, že jsou sešedivělí archiváři a nerozeznají od po-

bledu rukopis nepravý. Tu máme jeden z těch pověstných případů romantiky Národních Listů, která těžké národní zásady dávala řešit tak zv. zdravému instinktu národa. A tak vzniklo potom to hlasování v Sokolech, besedách a v hasičských jednotách, jsou-li RKZ. pravé. Tu máme jeden z případů zastaralé nemoci, kdy český novinář ve jménu svého vlasteneckví osoboval si právo mluvit o věcech, kterým nerozuměl a rozumět nemohl, netuše, že se stává směšným, někdy i opovrženým.

Komu libo může také rozjímat o tom, že ve zmíněném kalendáři Nár. Listů ponejprv vystoupili vedle sebe staří skalní a noví reorganisovaní Mladočeši. Vedle Túmy a Hellera mají tu články Kramář a Tobolka. Z kalendáře zní vítězná píseň reorganisace, staré hanbě propadlé mladočešství má však Hlas silnější. Jak soudí Nár. Listy dnes, nevíme.

J. H.

—: :—

JAK PSALI BÁSNÍCI O BOJI.

Čtyři básníci udeřili ve zlaté struny proti odpůrcům Rukopisů a proti filosofům sebevraždy; Antonín Šnajdauf v Národních Listech, Adolf Heyduk ve Zlaté Praze a Jaroslav Tichý (prof. Rypáček) v proslavu, kterým se zahajovaly divadelní hry v Brně. První z nich však byla *Eliška Krásnohorská*, která v prvním čísle Zlaté Prahy na rok 1887 uveřejnila dvě básně o českém starověku. Druhou z nich tu citujeme.

Moderní útok.

Jak víří útok, jiskří meč
a řinčí náraz hbitých kopí.
Kdož nepřítelem? s kým to seč?

To nehřmí Slavoj, Heřmanov,
ni Výhoň, žádný z dávných reků;
toť na tebe jest krutý lov,
ó štvaný český starověku!

Toť módních Čechů tažení,
jež vybroušenou vědy zbraní
ti zapřisáhlo zničení,
by stín tvůj nezbyl stínem ani.

Ty nejsi ničím pro těch voj,
jímž k úsměchu tvá zpěvná sláva,
ten dav, jenž hlásá svatý boj,
když pomníky tvé rozkopává.

Ty nejsi pro ten divný rod,
jímž hany korouhev se vznesla,
v prach mohyl tvých kdy vetkla hrot,
s „Ne!“ záporným — s „Ne!“ místo hesla!

Ne! pro jich přerodilý cit
jsou fraškou tvoje památníky;
jich duch je cizou slávou syt, —
tys nebyl pro ty podkopníky!

Tys nebyl! Ne, tak nežili
a neválčili muži tvoji,
tak nikdy Němců nebili —
tak vzdorní, volní a tak svoji!

Ne! V Libušiných šerých dnech
si nemohli tak směšně stýskat,
žct nechvalno, by hrubý Čech
chtěl v jeraných Němcech pravdu iskat.

Tak nekypěla naše krev,
jež známa nám svým klidným chladem . . .

tak nikdy nezněl český zpěv,
by mocně hýbal Vyšehradem!

Ne, Taký zápal, taký žár,
jímž Záboj dýše, našim není!

Vše jediná jen: bratři svár
jest pravdy věrné zpodobení.

Však ono lnutí k otěmě,
ten duch tak vroucí — lež to schválná!

Tak velebně, tak hrdinně
nám neplá dějin zoře dálná!

Tuť příliš velký každý rys,
tuť příliš mužné citů blesky;

ne! obojí ten Rukopis
jest příliš lepý, by byl český!

Ty paže srostlé se zbrojí
a k cizotě ten odpor žhavý —

ne! Rukopis ten obojí
jest příliš český, by byl pravý!

Tu nikde z jména vlasti smích,
tu nikde pohrdání svými,

tu nikde sebebijčí hřech —
a to že nejsou plané dýmy?

Tu spolné lásky silný zjev,
tu Čechu Čech jest nad vše dražším!

Ne! nemožný ten smělý zpěv
nám příliš přeje, by byl našim.

Tak vroucně, cele, bez mezí

Čech Čechem nebyl v žádné době!

Ať podléhá, ať vítězí,
vždy cizím dá se ku porobě . . .

Jsme v srdečích příliš otroky,
jen vrahům chceme sloužit krotče . . .
nuž, bijme staré proroky,
již svobodné nám líčí otee!

Tím volným duchem prozrazen
jest klam, jenž veršotepcem zroben;
ten národ, jak tam zobrazen,
jest nám až děsno nepodoben . . .

A nesmí, nesmí pravdou být,
co z oněch zpěvů řve nám k duši:
toť starý lev! Sem rychle štít,
ať našich slabin nerozkruší!

Sem štít, ať skryje na čelech
nám známky hanbou vypálené,
že není Čech, čím býval Čech!
Hoj, na lví stín ať útok žene . . .

Tak zdá se mi, té výpravy
že slyším tajná vříti hesla,
ač žádná ústa ze vřavy
tak bez hledí jich nepronesla.

Eliška Krásnohorská

—: :—

MAFFIANI ODPOVÍDALI.

Jednoho dne, za nejlítějších útoků přinesl jeden z našich filologů do Maffie — tak pokřtili jsme s dobrou myslí své schůze dle nadávky dra Jul. Grégra — tuto parodii, která svým humorem je svědectvím, že maffiani zachovali si bodrost ducha přes všecko posílání k čertu a všechny národní kletby. Roku 1886 vyšlo

rychle za sebou v trojím vydání toto *N o v é s k l á d á n i e*, jež zdánlivě bylo tištěno v Lipsku, poněvadž i české tiskárně šlo o kůži, kdyby se byla prozradila, že propůjčila své kasy sazečské a lisy tiskařské nevlastencům z národa vyvrženým a že se takto poskvrnila. Otiškujeme toto *N o v é s k l á d á n i e*. Připomínáme, že tehdy byl starostou pražským sládek Vališ; jiná jména lze snadno uhodnouti: Jebúr (tak říkal Hattala Gebauerovi), Zákřejs, Kalousek, Pič, Kvičala (Johannes Politikus), Toma (Masaryk), Bačkovský, Tadra.

Po čase vyšla druhá parodie o s v. *M u t a n o v i*, kterou také uveřejňujeme.

Nové skládanie o velikém pobitie Tatarov.
(3. vydání.)

Zvěstuju vám pověšť velesměšnú
o velikých pótkách, liutých bojech,
nastojte i veš svůj um sbierajte,
če ho zhy z Květovy gramatiky.

I.

Ve vlasti, kdě Vališ vojevodi,
jesti tamo chýžka nevysoká,
nevysoká, Museum jej imě.
V chýžiei té Hanka divy tvořil,
velké divy, vzáené rukopisy:
glosy, piesně, skládanie přerózná,
Libušin súd velepřepamátný,
evangelium též svatojenské.
vóbec množstvie rukopieskóv lepých,
nad vsie ale jeden najlepjši,
vzáený rukopiesek Králedvorský.

Lepý bieše jako modlitvice,
 ježe nosia panny po priekopech,
 kehdy u neděli z cierkve idú.
 Napisa jej divotvorce Hanka,
 napisa jej na pergamen biely,
 piesmo vykládáše stkvúcím zlatem,
 zdobieše jej rumělkú, karmínem,
 najvrchněji novú prajskú modřiú.
 Stejně velevzácen obsah bieše,
 dřevnie učenosti dókaz jistý.
 Diviechu se liudé krásě také,
 putováchu v město Vališino,
 klaniechu se rukopiesku vele.
 Dlího vlasti naše v mířě biechu,
 dlúho hlúpost mezi lidem ktvieše,
 ne Jebúrem búřa v zemiech vstáše,
 vstáše diela - dle taterska popa,
 ježe hrozný Jebúr nenapsané,
 netlačené chtieše pohubiti,
 diela, jež pop devět let skládáše,
 holedbaje sě jím před vsím světem,
 v desátém však ničě nevědieše,
 než če Jakub Grimm pověděl bieše.

II.

Když sie slyše Martin, pop taterský,
 slovútný rezániem i kresániem,
 če sě strojí na Obranu jeho,
 (slyše o tom právě o Sylvestřě,
 kehdy pivo plzně - dle bumbáše)
 žluč sě jemu rozli po útrobě.
 Je sě domobranu svolávati
 na obranu vlasti, rukopisa.
 Káže psáti Váceslavu Volčku

drobné listy do všech krajův valných
 Sám i popův sluha vyskočieše,
 sluha věrný, Brkoslav Patěra,
 i popova lepá kucharica.
 Nahrnucho, čeho třeba bieše.
 Grimma, Humboldta, Liebiga, Klemma,
 i jechu brániti rukopisa.
 Sám pop sěde ku psaciemu stolku,
 hodla hnáti liuto na Jebúra,
 hnáti liuto bez milosrdenstvie.
 Uslyše to Jebúr vojevoda,
 že pop spēje na jeho gramatiku,
 uslyše to král i na záchodě,
 slyšechu to bodří masarici
 i sbor veleslavných hnidopichův :
 srotichu sě druhý ke druhému
 i sebrachu převelikú vojsku,
 i tažechu polem protiv jemu.
 V Atheneumě sě položichu,
 položichu i popa zdě ždaechu,
 popa i armádu novinárskú.
 Sebrachu sie „šmoci“ z časopisův,
 i tažechu protiv Jebúrovi.

Tu pop káže všem svým čarodějem,
 chemikóm, hvězdáróm, kúzelnikóm,
 aby zvěstovali uhodnúce,
 práv-li rukopiesek Králedvorský.
 Sebrachu sě nalit čaroději,
 chymici, hvězdáři, kúzelníci,
 siehodlúhé necky přinesechu,
 necky kyselícú naplněné.
 Do nie rukopisy namočichu,
 všechny, če jich bieše v Museumě,
 i je luhováechu veleleve.

Luhováchu také Králedvorský,
 i vyprachu špínu museumskú.
 Die tu druhóm čaroděj Bělhúbek,
 ký tu zkúšku pracno vymyslieše:
 „Se! láhvica malá s krevnú soliú!
 Kaké piesmo ožive tú soliú,
 jesti stáro pět set pól sta rokóv,
 kaké neožive krevnú soliú,
 to psa neomylnó Václav Hanka.“
 Vstachu všieci čaroději popšči,
 diviechu sě učenosti také,
 i chválechu výpovědi jeho.
 Pomazachu všecky rukopisy,
 pomazachu také Králedvorský:
 ajta, oži piesmo Králedvorské.

Vzradova sě množstvie „šmokóv“ velím
 prokní teče do redakce svojie,
 i do řad sě vespol postavichu.
 Tu sě prvý boj v hromadu srazi.
 Jako domovnice kehdy přetí
 špínu polit klevtné súsědky
 a ty spílajíce lajú dále:
 tako by roj slyšán z časopisóv.
 Zákrýš dščíše jako přieval z mrakóv,
 mnich Kaňúsek ohněm bůre pláše,
 Gröger řváše jako rachet hroma.
 Nalif Athénčici s nimi střetnú,
 oružení pravdú svú a vědú.
 Tataré srazúce mladé k starým
 rozprnuchu vsiu jich gramatiku,
 poplenichu vsie, co vědú sluje.
 Aj, tu leže aurist lepotvorný,
 cndě velevzácné imperfectum
 tu kóň vleče v střemnech estétiku,

ondě historia milost ždaje.
 I by bojeváno dlúho, kruto,
 obě strany jarobujnú silú,
 druha družě postúpati bráni.
 Tataré již nevěduce rady,
 hlasovánie lechów spósobichu,
 lechów mnohých i starých pensistów.
 Klatbu vlasteneckú pohrozichu
 vsiem, kto s nimi nechtie vojevati,
 akademiky si podmanichu,
 dva slavisty sobě opatřichu,
 Prusieka i pravoslavna Pieča.

III.

Válno rok, válno rok vterý,
 vícestvie sě nikamo nekloni,
 i by hlúpost vsie hlúposti věšie.
 Křestěné úskoków neznajiechu,
 hnachu bez fortela do pohanów
 s takú pýchú, kakú pravdu jmiechu.
 Ajta! rozmnoži sě Tatar množstvie,
 jak sě množie pepieci v uliciech,
 keddy pišči zahudú na pochod.
 „Orgán frásce“ hemžieše sě lidmi
 nosiúcími napiechané v breiech
 spisby filologów, historików,
 estětików vztvých k pepovu stanu.
 Tu sě druhý boj k sráženie stroji.
 Křestěné juž množstvie pohan hna chu,
 i juž by jim byli odoleli,
 by nepřišli čaroději v nově,
 nesúce ty blány vylúžené.
 Tataré se vele zapolechu,

na křesťany liuto vyrazichu,
velekruto je po sobě hnachu.

„Nevzmožno nám déle tako tráti“,
zvola Johannes tu politicus,
„nevzmožno s přátely vojevati.
Komu výbor, komu drah životek,
komu drahy tučné sinekury,
tomu v Taterech milosti ždátí.
Tam nám bude dobra bydla dosti;
za mnú, za mnú, kdo tak smýšle“, vece.

Aj tu Toma jak túr jarý skoči,
Johannesa za páže uchváti,
die: „Prorado, skvrno křesťan věčná,
v záhubu chceš vrei vědu svoju?
Ot pravdy pomoci ždátí chvalno,
ne v hlúposti od sveřepých Tatěr.
Zastyďte se, mužie, takých řečí,
ač se muži vědy zvátí chcete.
Pohynemli tu braňúce pravdy,
smrt sie bude národem pomščená,
vzdámyli se hlúposti taterské,
„krevnú pomstu“ nad sobú spáchámy.
Mrzek trúp všeliký Hospodinú,
hříech v porobu „šmokóm“ dáti šíju.
Za mnú pojdte, mužie, kto tak smýšle,
za mnú poďte, za mnú v Atheneum.“

Johannes hned milosrdie prosí,
Athénčikóv, voje v řady hrnú.
Ze všech vlastí, ze všech krajin světa
filolozi chorúhvemi vějú
Rukopisi po bociech jim visia,
rukopisi, vzácné Hankoviny,
parallely na plecech jim řeheú, .

imperfecta jim na bujných hlavách,
 imperfecta lepá, estetická,
 rúči auristi pod nimi skáčú.
 Vzezvučechu hlasi filologóv,
 uderichu zvuci historikóv.
 Nalif srážajevě straně obě.
 Podvibáše mšla sě ote pracha
 samoškrtka uma Prusiekova,
 i by-pótka kruta poslednějšie.
 Vznide chřest i druket z ohýbánie,
 vznide syket od auristóv strašných,
 samohlásek lom, súhlásek rachel.
 I by klánie, i by porubánie,
 i by žváně, i by nadávánie.
 Bláto teče jak bystřiny dščevy,
 mrch ležeše, jako v lesě dřievie.
 Gröger řva, až od huby sě prášie,
 Kaňuska zaměši hrozný Jebúr,
 Prusiek bezhlav upěje na Plasko
 Pieček poletuje semo tamo,
 poletuje, až mu mozek sezžen.
 Jureček sě koti přě Vorfátko
 ten sě zavrtieše naposledy.
 Bačko Mezulánský hubú mlátie,
 přesně v čárkách i puntieciech svojich.
 Tadár s Gollem stretne seu boji,
 onde hnidopich s Patěru vále,
 vále chrabro, i mu ucho střiže.
 Uh, by ryk, sténanie žalostivo:
 abonentóv poče ubývati,
 Osvětáři v škorně voda téci.

Ajta, Jebúr jako orel letě,
 na prsí normalnú gramatiku,
 u svém srdci dóvěru a přiemost;

horlivost mu z žhavú zrakú pláše.
 Rozkacen hna, jak filolog pravý,
 když mu formu zlú sě udá zřieti,
 kehdy honie hřiešný komparativ:
 tako vzliuti sě ve vrahy trčí.
 Druzí za niem jako krupobitie.
 Vrazi kruto na Martina popa,
 i nastachu popu liutí „česi“.
 Srazista sě najprv auristoma,
 zlomista je oba velím praskem.
 Jebúr ves citaty popa zbrocen,
 jotacú svú Martina zachváti,
 ot rámene šúrem kyčlu protče,
 i pop spade bezduch mezi nuly.
 Zarachocé nad niem túl „s kresadlem“.

Uleče sě ves liud Tatar liutých,
 otmetáše pérce jedovatá,
 palováše tu, kdo téci móže,
 sěmo tamo prokní k žlabu svému.
 I by prosta Praha Tatar vrahóv.
 Tatar vrahóv, auguróv i „šmokóv“.

—::—

PASSIO S. MUTANI GLORIOSI MARTYRIS.

Předhlahol.

Po neblahé bitvě Bělohorské náš národ již již
 klesal v neúprosné objetí zrádné Morany. Cizinec
 barbarskou nohou stanul na svatém Vyšehradě,
 matka Čechie kvílela plačíc nad neblahým osudem
 svých nešťastných synův. Avšak čas ten minul —
 Čech opět se vzkřísil a stojí nyní jak jeden muž
 tváří v tvář odvěkému slovanobújci a svět s úžasem
 zírá na jeho zázračné znovuzrození.

Ale pře budiž bohu žel, — v této době tak vážné vyskytli se mezi námi, ve vlastním těle, lidé, kteří neuznávají nic svatého. Sverepý soused dávno ještě v hlušině neprostupných lesů živil se žaludy, když národ náš proslavil se kulturou zářící daleko od východu na západ od severu na jih — a drahocenné památky oné převzdělané doby staročeské a slovanské ztratily pro zrádce naší kultury všecku životonosnou sílu! Jak smutné a zároveň ošklivé!

Avšak jako jindy povstali národu Žižkové a Prokopové, tak i nyní pramáti Slavie matce Čechii poslala obránce, — z našeho literárního Blanika vyhrnuli se na kolbiště zdatní rytíři, aby zaplašili hejno hyjen hlodajících naše nejdražší památky. Povstali jsme všichni jako jeden muž, abychom obhájili proti vnitřnímu červu zdravé ještě dřevo. Povstal z národu kde kdo a nadšení pro svatou věc dalo každému sílu jindy nepocítěnou a jako kdysi David skolil Goliáše, tak i prostý rozum potřel lžemoudrost našich převědců.

V této a takové době obecného nadšení pro svaté naše literární památky vystoupil jsem i já, abych hřivnou přispěl k národní obraně a ejhle! Mně „neodborníku“, jak zpupně říkají naši národní nihilisté, podařilo se najíti poklad, jehož zářící zlato nadobro zaplaší tmu cizáctví.

Konav jirchářská studia byl jsem tak šťasten nalézt mezi nenapsanými posud českými spisy p. Kvíčaly vzácný rukopis, který tu vydávám s poznámkami nehojnými sice, ale důkladnými.

Rukopis Kvíčalský — zkrátka: RK — je unicum a zasluhuje obzvláště v naší době největšího povšimnutí, obzvláště od popěračů pravosti RKZého, ačkoliv i jeho obhájové mohou z něho čerpati vydatné poučení. RK totiž je rukopis, který teprve napsán bude, který posud ani

neexistuje. Aby naši nihilističtí popěrači a škůdcové národa pochopili dosah mého objevu, v zájmu národa odhodlal jsem se dokázati, co každému upřímnému Čechovi samo sebou je zřejmé.

Vím ovšem už napřed, že tito popěrači RK-mu neuvěří, ale z toho nic nenásleduje. Aby však zbytečných námítek nedělali, hned napřed vyvrátím jejich moudrosti.

Budou ukazovati na koincidence, že RK příliš nápadně se shoduje se známou písní o pobití Tatařů, že předmět jen v letech 1886—88 měl zájmu, že píseň zřejmě jedná o panu Martinovi H., Johanesovi politikovi a jiných světlech rukopisných. To všecko, řekne se, má jen v l. 1886—88 šmysl, v XX. st. to nikoho nemohlo zajímati.

Naproti tomu nepopíráme, že RK nápadně se shoduje se starší písní z XIX. st. a dokonce s písní ze století XIII.; avšak proč by pozdější píseň nemohla se podobati starším? Zřejmý důkaz, že RK je z XX. století.

Dále budou namítati, že řeč RKho je patrně řeč století XIII., snad i chybná, že v XX. st. psalo se vlastně psáti se bude jinak, novonovočesky, ne nověstaročesky. Zpozdilá námitka: co pak necítíte ducha doby? Boj o RKZ tak vznítíl lásku ke starožitnosti, že národ všecek již v XX. stol. a ještě více v budoucích úplně se vrátí k té staročeské kultuře, jejíž drahocenným ohlasem jsou RKZ. Odtud shoda řeči i poesie se staročeskými písněmi. Ve st. XX. bude se mluvíti a básniti jen staročesky, ovšem že nověstaročesky.

Připouštíme námitkářům, že takovým budoucím nověstaročeským jazykem mělo by býti psáno v duchu pohanském. Zajisté Čechové vrátivše se k staré kultuře vrátí se i k pohanství, mnohoženství a jiným vymoženostem staré doby. Avšak nezapomínejte, že i v XX. st. mohl se někdo v zátiší ponořiti

v ducha méně starého t. j. křesťanského. Z toho nanejvýše jde, že RK není lidová, ale umělá báseň.

Konečně, víme již napřed, že budou nám namítati, že přece RK je vydaný tiskem na papíře 1889, že tedy skutečně pochází z r. 1889. Plané fráse! Kdo ovšem nemá citu pro vlast, kdo udusil v sobě všecku lásku k národu, kdo přiznává se ke směru t. zv. realistickému, ten ovšem lpí na hmotě a necítí vánek ducha nadhmotného, nehmotného; ten v materialismu přirozeně protiví se nadhvězdnosti ryze českého ducha! Však bohudělky jsou mezi námi, kteří pochopují ducha! I jim ukazovali v RK patrné prý o; ovšem kdo hledí tím smyslným okem vidí jen o, ale kdo zírá duchem jasné zří e, z hmotné bodrosti stane se duchovní bedrost. Naši realisté hmotáři viděli, že na prouzcích jen asi 2 písmena jsou přeříznuta, viděli — opakujeme: viděli —, že linky proužku nápadně konvergují a divergují —, ale duch zří něco jiného, hmota rozplývá se pod jeho vlivem a nebeská pravda zjevuje se tomu, kdo svlekl ze sebe nevěřícího Tomáše moderního, vlastně se stanoviska XX. st. zastaralého realismu. Ano, i v RKZ našly se grammatické chyby, našly se koincidence s Hankou a jinými falsy, ano! Našly se anachronismy, palaeografická „monstra“ — —, ale co z toho všeho následovalo pro ty, jimž sláva a zisk vlasti jde nade všecko? Co z toho následovalo těm, jenž vyslékli rozumovou kazajku XIX. st. Zavrhlí jsme proto RKZ? Máme tudíž zavrhnouti RK? Nikdy! Česká mládež nedá sluchu takovým vlastizrádným svůdcům, česká mládež odchovaná duchem našich Hanků a Johannesů nebude se klaněti hmotě; dokonce pak budoucí mládež XX. st. vrátivši se k samým počátkům české osvěty, mládež ta, žijící duchem našich Martinů a Jaloslavů rozdrtí mohutným pážem každého, kdo svatokrádežnou rukou sáhne na talismany a bohy nezdolného národa. Ano

český národ žije a bude žít a RK je skvělým důkazem, jak duch zvítězil nad hmotou. Víme, že v obsahu RK viděti budou paškvil na obhajce RKZho, že tedy i z toho důvodu hmoty, ne ducha se přidrží. Avšak takové a podobné bláhové námítky nezasluhují povšimnutí. Kdo necítí a nepoznává duchem svým skvostný ten obsah, opěv to budoucích reků znovuzrozené staročeské Čechie, ten nemá smyslu pro věčné.

Všem, kdo milují svou vlast nade všechno, je dokázáno, že můj RK v XX. st. vydán bude a že to, co tu podávám, je pouhou allegorií budoucí skutečnosti. Namítejte si cokoli! Kdo tak miluje národ jako my vlastenci a kdo ten milovaný národ tak pochopil až do té duše jako my, ten sto jest duchovním okem zřítí nejen jeho minulost, ale i jeho budoucnost — toť právě objasnění tohoto literárního proroctví.

V nověstaročeské Praze, r. od Sama 1266.

J. K.

vlastenec.

Incipit passio s. Mutani gloriosi martyris.

Posluchýte všiení míle,
 Co mně vám praviti pile,
 Jest tomu nedávna chvíle,
 Jakž byl Martin ve svéj síle.
 Pop taterský mocný bieše,
 Grammatiku zhubit chtieše.
 Jak mu vnuče pokušitel,
 Jmieše na ňu velký pytel.
 Ten pop eRka bohem jmieše,
 Jehož pravým ovšem mnieše.
 (Podle jeho jiných mnoho
 Následuje bludu toho).

eRka bieše rukopiesek¹⁾
 Z kóžě staročeska osla:
 Václav Hanka jim ho posla.
 Sedě Martin lícem k lícu
 Se svú lepú kucharicú,
 Káza Volěku listy psáti,
 Všem redakciem rozeslati,
 By sě k jeho chrámu sněli,
 Kto by diva poznat chtěli.
 Dojide zvěšť Mýcěnína²⁾.
 Hned v oděniu na kón vsěde,
 Vzem grammatikón pojěde.
 A když by v taterskéj vlasti
 Nepoznav i jedné strasti,
 Uzřě mnoho dilettantów,
 Filologie amantów
 A ti všicni voláchu naň:
 „Nejěď tam, pane, snie tě saň!
 Daj se radše v křepký klus“!
 Ta saň slovieše Martiň Brus.
 Hned on podtáh svého koně
 Bez strachu jěde mimo ně.
 Tehdy v okolé pohledě
 Uzřěv Jurečka povědě:
 A co tu, Jurečku, sedíš,
 A smutně na Nákres hlediš?“
 (Krutý Martin to děfátko
 Bieše zabil nekřtěňátko).
 Jureček mu odpovědě:

---

¹⁾ Za tím aneb před tímto veršem schází nej-
spíše verš.

²⁾ Za tím aneb před tímto veršem schází nej-
spíše verš.

„Jáz ležu v smrtelnéj biedě:
 Žeň přeč, móžeš-li se skrýti“.
 A ty, chceš-li déj živ býti,
 „Postup sem, Jurečku, dále!
 Jáz cheu, ač tobě na mále,
 Vraha tvého potresktati
 Ač chceš-li bluda přestati“.
 Tehdy zaměšivši se saň
 Vypustí plamen hrózy naň,
 Ale on vytrhna svůj meč
 Pustí se ihned v strašnú sěč,
 I dade Brusu velikú ránu,
 Až Brus poletě na stranu,
 I hodiv na šiju smečku
 Zavclá opět: „Jurečku“,
 Řka: „veď ho do města biechu,
 Dilettantie se kryjiechu
 Všelický se bojě smirti
 Hledieše, kde móž, se skrýti.
 Nebo žráše ta obluda
 Mnoho učeného liuda.
 Tomu městu Praha diechu
 V něm dilettantie bydléchu,
 Z nichž nejstrašnější vyveden,
 Aby byl tú saniú sněden.
 Vecě Mýečnin tu stojě:
 „,Poslúchýte, bratřie mojě,
 Pevězte, proč se to stalo?“
 „,Pro řád, na něj číslo spadlo“,
 Tu liuda přes tři tisícě
 Uvěřichu grammaticě,
 Potvrdiv vědy křesťanské.
 Zatrativ modly pohanské
 Pcejde k Martiňu chrámu.

Tu najíde v hlavách slámu
 Bez čísla všelikých lidí,
 Jěž pop k bludné modle pudi.
 A v tom chrámě ve dne v noci
 Tanccváchu čtyrie šmoci,
 Dva slaviště ho střěžiešta,
 Ta Prusiek a Pieč sloviešta,
 Před modlú mnich rudovúsek
 Žalmy šuškáše Kalúsek.
 Tu pop zjěvi ksvému súdu
 Hrozné muky všemu liudu.
 Šmokóv spílenie horúcie,
 A jiných muk velmi mnoho,
 Aby sě liud bál toho.
 Podál Johanése k stáše,
 Ten sě ze všech najviece báše.
 Když to Mýcěním uslyšě,
 Hned tam běžě těžcě vzdýšě,
 Tehdy stojě prostřěd chrámu
 Vecě: „Jmáte v hlavách slámu“!
 Potom vecě Martinovi,
 Vrehniemu modly popovi:
 „Ač sám nečstně smyslem blúdiš,
 Proč tak množstvím liuda lúdiš?
 Chtě pohubit grammatiky
 Plodíš rukopisné křiky?
 Co ti tvój rukopis povie,
 Kehdy neznáš tvaroslovie?
 Neznáš o negaciech skladby:
 Co ti platny tvoję klatby?“
 Tu pop hněviv sěde k súdu,
 I zvola ke všemu liudu:
 „Móž-li to kto dokázati,
 Mýcěnína přehádati,

Chtěl bych jemu ten dar dáti,
 Jehož by směl požádati;
 Aby ostál rukopis mój,
 A vítězně skonál sě boj“.
 Jednoho juna vědiechu,
 Jemužto Patěra diechu.
 Káza mu před sobú býti,
 Jakžby mohl nájspieš přijiti.
 Pop počě jemu mluviti
 Řka: „Co móžeš učiniti?“
 Patěra jemu povědě:
 „Báto, jáz to dobře vědě,
 Ež nepořiediš ničeho,
 Ač rukopisa jiného
 Na Moravě nenalezu,
 V němž by bylo jisté „mezu“
 Nebo nepochybná „bodrost“
 A k tomu „Berlínská modrost“
 Nebo asa „odolěti“.
 Káza mu pop ihned jěti.
 Tu Patěra palujieše,
 I vrátiv sě ptáka spieše
 Rukopisem věje vzdáli:
 Toho diva pop pochváli.
 A když oba spolu stašta,
 Mýcenína si pozvašta.
 Vecě pop Mýcěninovi:
 „Sedě, klůčku, dókaz nový,
 Ež sú stáry kóžky našě,
 Křiva grammatika vašě“.
 Tu mu Patěra zapřěti
 Nalezeným „odolěti“.
 Mýcěnin junu povědě:
 „Synku, jáz to dobře vědě,

Ež ty neznáš časovanie,
 Jedno chřbeta ohýbanie“.
 I vsadi jej do novin pop.
 Tam jej mučieše jeho rob,
 Hrozný Bačko z Mezulána,
 Za tři dni každého rána
 V devět čiestí jeho tělo
 Roztěchu, věrtež zacělo.
 Tehdy pop taterský zvola
 Řka: „Poslyšte tato slova,
 Žeť nenie boha jiného
 Kromě rukopisa mého!
 Až napíšu svú Obranu,
 Vzvonie grammaticě hranu“.
 Martina popadú běsi,
 Mýcěnína anděl vzkřiesi
 A řka: „Nebój se, mužsky čiň,
 Jest ti na pomoc hospodin,
 Jenž ostřiehá vtipných lidí,
 A hlúposti nenávidí.
 Ješče budeš muky jmieti,
 A ješče musíš umřieti,
 Potom tebe k slávě zbuzu:
 Jen tepaj pohanskú luzu!“
 Vsta Mýcenín. Hlavu vztýčě
 Uzřě jedno velké lvíčě,
 Jež Martin s bolestiu sterú
 Bieše zplodil i s Patěru,
 Desět let s ním chodiv těžek,
 Boda všamo jako ježek.
 To vypúšćáše straný řev:
 Prokni věřieše, ež to lev.
 Lvíčě dlúhý ocas jmieše,
 Který „Přiedavek“ slovieše.

Tiem tepieše na všě strany
 Najpobožnějšie křestany.
 Vecě Mýcění obludě:
 „Proč sě tebe bojie ľudie?
 Jáz to dávno vědě cěle,
 Ež jsi ve lviěj kóži tele“.
 Lvíčě ihned ocas svinu.
 Jak Mýcění holiú kynu.
 I zabuda řváti zlostně
 Jě sě bečěti žalostně
 K nohám jeho smutně leza:
 Mýcění je mužsky zřeza.
 Uslyšav to pop taterský
 Posla pro prášek doverský,
 Aby biedu svoju stavil
 A rukopisa oslavil.
 Káza Mýcěnína jieti,
 I mu hlavu ihned stieti.
 Když jej vedú na popravu,
 Aby jemu stěli hlavu,
 Poručiv svú dušu bohu
 I zprostřě modlitvu mnohú.
 Vecě: „Uslišiž mě, pane,
 Ať sě, čeho prošu, stane!
 Ktož by četl muky mcjě,
 Neb poslúchal při tom stojě,
 Nebo v knihu přěpisival,
 Neb napsané v kapsě choval,
 Aby jemu zlí duchové
 A špatní filologová
 Přičiniec blbosť ke vztekóm
 Neškodili věky věkóm:
 Aby vešdy smyslem zdravým,
 Hleděl k rukopisóm pravým,

A všeliké hattaliny
 Viec nevážil nežli bzdiny;
 Bly bezpečen před augury¹⁾,
 Kterí po svém zisku chodie,
 Ale pravdě najviec škodie,
 A zbyl vraha najhoršieho.
 Proti němuž světa všeho
 Ani pekla všě mocnosti
 Neostojie, — pitcmosti“.
 Tehdy přijide k němu hlas:
 „Neobmeškám za jeden vlas;
 Což si koli žádal sobě.
 Stane se začelo tobě“.
 „Ješče prošu tebe, bože,
 Než klesnu u věčné lože,
 Za „Obranu“ Martinovu,
 By ju nechal být hotovu
 Vrahóm mým na polekánie
 A ctitelóm pro zasmánie“.
 Toho dořeci netaže,
 Až mučeníctvie dosaže.
 Ti, ktož ot popravy jdiechu,
 Divnú popěšť uslyšěchu:
 Pop Martin, jenž bieše boдр,
 Dosta nemoc, čuš arch modr.
 Tú nemociú v pekla plamen
 Pop taterský vnáde. Amen.
 Bořek, jenž to všecko složil,
 Ač je co hřiechov unořil
 Proti komu, málo, mnoho,
 Daj mu, bože, káf se z toho.

---

¹⁾ Za tím aneb před tímto veršem schází nej-
spíše verš.

A ty svatý Mýčěníně,
 Prosiž boha, ať nezhyne
 Přes ty rukopisné strasti
 Láska k pravdě v českéj vlasti.

A m e n.

Explicit passio s. Mutani.

—: :—

POSLEDNÍ MOHYKÁNI.

Dějepisný rozbor Rukopisu Kralodvorského. Napsal Josef Letošník, vydal nákladem vlastním v Brně, komise u Fr. Řivnáče, stojí 2 K.

Před několika lety vyšel spis *J a k o s l a v í m e* stoletou památku objevu RKZ? Úvaha o pravé povaze básní rukopisných. Nákladem vlastním vydal Josef Oščádal. Letos přibyl druhý obhájce v J. Letošníkovi. P. Oščádal hleděl obhájit falešný rukopis rozbořem esthetickým, J. Letošník historickým.

Středoškolský student, když mu vyložíte hlavní důvody protirukopisné, pochopí, že jest RKZ. podvržen, ze dvě hodiny. Universitní posluchač, třeba by poslouchal matematiku nebo přírodní vědy, pochopí to za hodinu. Podíváte-li jenom na úvod pana Josefa Letošníka a uzříte, že „normální“ gramatiku Gebauerovu uvádí v uvozovkách, nemusíte už nic dále čísti; pan Letošník nepochopí nikdy nic.

Vracet se k tomu, co bylo jednou pro vždy Gebauerem filologicky vyvráceno, jakoby se totiž nesprávnosti a chyby mluvnické v Rukopisech daly hájit — nářečím, je počínání bláhové a nevědecké.

Odechytky dialektův od jazyka spisovatelného jsou přece zvláštnostmi, ale nejsou — chybami. Kdežto v Rukopisech jsou mluvnické chyby jako domy. Jakmile přečtete potom úvod pana Letošníka celý, na př. argumentaci o nářečích moravských, o novotvarech a archaismech, musíte za to mít, že tento pán buď plných 25 let prospal, nebo ani po 25 letech ještě není schopen rozumět tomu, co Gebauerovy filologické, Gollovy historické a Masarykvy sociologické i estetické důvody znamenají. Pan Letošník je dítě nebo stařec. On myslí, že pro jazyk RK. vedle normálního jazyka je vždycky ještě v Čechách a na Moravě dost místa. Ale to myslí jen tak teoreticky — jen tak logickými vlastně nelogickými úvahami, protože neví, co je normální jazyk spisovný. Připouští však, že po stránce filologické spor o pravost RK. obnovovati nelze, a mimo to sám není filologem. Chee však RK. bránit rozborem věcným, jmenovitě historickým, kdež „při výkladech jazykových půjde tedy jen o smysl slov a vět a nikoliv o jejich tvor.“ Má na mysli tedy takovou filologii, při které lidem samohlásky neznamenaají nic a souhlásky velmi málo, jak říkal P. Hattala. Kdo tak rozumí vědecké práci filologické, u toho nejsme zvědaví ani na rozbor věcný, jmenovitě historický. Aby čtenáři přec nemyslili, že autora zamítáme, nečetše ho, pravíme, že jsme i ten rozbor věcný přečetli, že však nemíníme jich obtěžovat ani jedinou ukázkou neumělosti a neschopnosti, která před 25 lety zamrzla a teď roztála.

Vracet se k tomu, co bylo jednou pro vždy Gollem vyvráceno historicky, a ignorovat důvody jeho, jakoby ani proneseny nebyly, je počínání nodrubé bláhové a nevědecké. Tudíž je pochopitel-

no, jak přijímáme dětskou důvěru autorovu: „Účelem práce této nemohlo býti a nebylo, vyvracet námítky protirukopisné různých oborů, jež s výkladem historickým nesouvisejí; avšak přes to přece, jak doufám, tolik jí dokázáno, že RK. není možno pokládati za práci moderní. Není to možno proto, jelikož z obsahu a někdy i z výrazu RK. plyne nevývratně, že nemohl vzniknouti v době nové.“

—: :—

ČESKÁ UNIVERSITA.

Celý český tisk a veškerí vynikající vlastenci čeští neusilovali věru přes půl století o zřízení české university proto, aby se stala střediskem k šíření národního indiferentismu, aby hned v první chvíli svého působení byla táborem, z něhož se organisují soustavné výpravy na zohavení a zničení nejvzácnějších našich kulturních památek, aby se zneužívalo na ní vědy na potupu věci české, a aby — čeho nedovedla u nás ani dřívější německá universita — podnikala nyní naše vlastní: aby pomocí našich „vědců“ otravovala vlasteneckou věrlost v srdci českého studentstva, této chlouby a naděje našeho národa.

Dr. Julius Grégr.

—: :—

P r a h a, 16. února 1911.

Dnes dostali jsme do redakce tuto vyhlášku: „Vypsání ceny na revisi sporu o Rukopise Královédvorském. Dva nejmeno-

vaní staří vlastenci odevzdali správnímu výboru Musea království Českého do uschování papíry Zemské banky, zakoupené za obnos 4000 K, s následujícím přípisem: „R. 1917 bude sté výročí nalezení Rukopisu Královédvorského, který v dějinách našeho národního probuzení hrál úlohu tak význačnou. Jako odchovanci této doby litujeme upřímně, že nejkrásnější tyto výtvořy české poesie vyloučeny moderní školou vědeckou i ze stré i z nové literatury české, ačkoliv rukopis sám od palaeografů nikdy nebyl uváděn v pochybnost, ano skvěle obstál při dvou chemických zkouškách. Zbylo však dosti těch, kteří nepozbyli nikdy ani na okamžik přesvědčení o pravosti Rukopisu, a byl to zejména nedávno zemřelý J. Hlávka, který se stejně smýšlejícími přátely chtěl vypsati větší cenu, aby k stému výročí nalezení Rukopisu provedena byla rehabilitace jeho. Nečekaná smrt zmařila úmysl jeho. Aby však úmysl tento, jehož provedení zvěčnělý mecenáš ještě na smrtelné posteli několikrát vzpomněl, nezapadl na dobro, vypisujeme my, etítelé jeho vznešených národních cílů, cenu 4000 korun na obranu Rukopisu Královédvorského v tento způsob: 1. Budiž podán stručný přehled sporu o Rukopis po formální i věcné stránce. 2. Budiž uvedeny úsudky odborníků o Rukopise jako rukopisu, jakož i věcný dosah obou chemických zkoušek; žádoueny jsou doklady o palaeografických analogiích ze současných rukopisů. 3. Budiž vypočteny v abecedním pořádku všechny námítky filologické i historické i jiné, a paralelně budiž uvedena vyvrácení námítek, jež dosud provedena. 4. Budiž uvedeny důsledky z práce na obranu Rukopisu Královédvorského dosud vykonané, a budiž učiněn pokus na vyvrácení zbý-

vajících námitek. — Lhůta podání konkurujících rukopisů stanovena do 30. června 1915.“ — Adresa, pod kterou práce se zaslati mají, sdělí se veřejně v době pozdější.“ — Všecko, co se v této vyhlášce praví o autoritách, které Rukopisy uznávaly, o zkouškách, které Rukopisy vítězně přestály, o námitkách odpůrců, které byly vyvráceny — to jsou věci, které nesnesou kritiky. Říci zejména, že chemická zkouška prof. Bělohoubka dokázala pravost RK., to znamená nevědět, jak se o té zkoušce vyslovil dr. Wislicenus a jak prof. Bělohoubek na to couvl (v Osvětě). Chemická zkouška jen dokázala, že pergamen je pergamenem a že inkoust je železitý. Ale starých pergamenů máme posud dost a duběnkový inkoust umíme dělat psud. Když tak dva staří vlastenci zacházejí s fakty, jak by byli schopni pochopit důvody? Konečně prof. Gebauer provedl důkaz o podvrženosti pouhými nůžkami, jemuž porozumí analfabeta. I přet na nějaké ideji může být etnost uznání hodná, může být pokládána i za houževnatost silné povahy; nezapomínejme však, že může být také zablázněností a zarytostí hlupců.

DOSLOV.

15. února roku 1886 Athenaeum přineslo první články, útočící na pravost Rukopisu královédvorského a zelenohorského: Vznikl boj, jehož tábory možno rozeznávat tak, že proti Rukopisům bojovali universitní profesori a pro Rukopisy vlastenecká žurnalistika. Mezi odpůrci byli sice také lidé, kteří nebyli na universitě a mezi obháječi bylo zas i několik universitních profesorů, v celku však stály proti sobě věda a veřejné mínění. Zdálo

by se, že nemůže být boje mezi vědeckým poznáním a veřejným míněním. Nebývá tomu tak, a r. 1886 bylo tomu tak v Čechách ještě méně, neboť tehdy ponejprv se v české veřejnosti přihlásil o slovo vědec. Vědec universitní jako člen národního tribunálu byl zjev nový. Měli jsme na universitě lidi věcné i před rozdělením university na českou a německou, ale oni nikdy nebyli národní instanci. Ba hůře, kdykoli by byli pronesli mínění národu nemilé, byli prostě podezříváni, že jsou c. a k., že jsou stvůry placené rakouskou vládou. Roku 1886 v čas rukopisného boje představila se česká universita jako článek národní organisace, a když bojovala o pravdu vědeckou, bojovala zároveň o svůj vlastní význam v národě. Český vědec bojoval o to, že smí mít v l a s t n í n á z o r y, byl s obecným míněním neshodné a že smí v o l i t p r o s t ř e d k y, kterými národu slouží, docela nezávisle na veřejném proudu a zdání žurnalistiky. Rukopisný boj znamenal nám boj vědecké pravdy s tak zv. zdravým instinktem národa. Národní instinkt prohrál v boji rukopisném. Vyhrálo přesvědčení, že národ má mít pro všeeku svou práci, pro svůj život a pro svou víru poznatky zdůvodněné, že jeho konání nemůže být řetězem nahodilých nálad a kolísání od domněnky k domněnce. Celý směr onen, nazvaný později realismem, jemuž náš list slouží, má začátky v rukopisném boji. Proto se často k němu vracíme. Nic nám nevádí, že býváme nazýváni zkostnatělci, dogmatiky, ideology, studenými rozumáři. Všechno, co se pod těmito přezvisky skrývá, bude jednou naší slávou. V boji rukopisném šlo také o vítězství svobody slova v českém národě. Ani vítězství vědecké pravdy proti vlaste-

nectví, ani svobody slova proti autoritám nebylo tenkrát definitivní. Za 25 let ještě několikrát dostavila se recidiva. Ještě několikrát proti nemilé pravdě vědecké postaven do kontrastu vlastenecký cit, a nejsme bezpečni ani po 25 letech, že se už takový konflikt opakovat nebude. V takových bojích měří se pokaždé naše vzdělanostní úroveň a ta bohužel není taková, aby vylučovala boje nečestné. Jinde, když odpůrcům pravdy docházejí důvody, chápou se klacků, u nás chápou se vlastenectví. My však můžeme mít uspokojení blaživé: snad nikdy za čtvrt století nezpronevěřil se Čas zásadám, ze kterých jsme se zrodili: důvodné poznání proti obecnému mínění a svobodu slova proti autoritám drželi jsme vždycky.

—: :—

Z péra prof. Drtiny vydali jsme brožurku

České školství v nebezpečí

Nejlepší znalec školství tu odráží účinně útok klerikalismu, vedený proti naší škole.

Cena 10 h, poštou 13 h.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, jakož i

Správa „Času“
v Praze II., Jungmannova.

Za svobodu svědomí a učení

Řeči poslanců prof. T. G. Masaryka a prof. Fr. Drtiny, proslovené v poslanecké sněmovně říšské rady ve Vídni 3., 4. a 5. prosince 1907

proti útoku klerikálů

vyšly dle stenograf. protokolu s předmlouvou jako

Knihovnička Času č. 44.

Cena 40 h., poštou 45 h.

Expeduje každé knihkupectví, jakož i

Správa „Času“
v Praze II., Jungmannova

Perly v octě

Satiry a ironie od **K. Scheinpfluga.**

Autor je znám jako neobyčejně vnímavý pozorovatel i bystrý kritik společenských zjevů a vášnivý milovník pravdy; připojíme-li k tomu vzácné umělecké kvality jeho děl, vysvětlíme si snadno, proč nám práce tohoto spisovatele připomínají tak často známá dobrá díla ruské literatury. To platí plnou měrou také o drobných pracích, které shrnul spisovatel v této sbírce. Bylo by málo říci o nich, že dovedou čtenáře upoutat, pobavit, rozesmát; dovedou to vše a přece otvírají zároveň hluboké pohledy do života a smích, který vynucují, je známý „smích skrze slzy“, při němž se duch naplňuje myšlenkami nejvyšší vážnými.

Perly v octě jsou četba svrchovaně zajímavá, zdravá a vážná.

Vyšly jako 2. svazek **Knihovničky Času.**
Cena 80 h, poštou 85 h.

Na skladě mají všechna větší knihkupectví i

SPRÁVA ČASU,

v Praze II., Jungmannova.

Dne 23. října 1906 konala se v Královéhradeckém Adalbertinu

náboženská diskuse mezi pokrokovci a klerikály.

Účastnili se:

Dr. F. REYL, ředitel Boromea v Hradci Králové.

Dr. T. BARTOŠEK, redaktor „Volné Myšlenky“,

Dr. F. ŠULC, profesor bohosloví,

Dr. T. G. MASARYK, universitní profesor,

JUL. MYSLÍK, redaktor „Volné Myšlenky“ a

P. AL. JEMELKA, člen řádu jezuitského.

Průběh této nad míru zajímavé diskuse vydali jsme na základě stenogramů, účastníky prohlédnutých, pod názvem

Inteligence a náboženství.

Upozorňujeme zvláště na oddíl, tlumočící názory, zkušenosti a úsudky prof. Masaryka. Je to bohatý zdroj poučení, jež jistě na dlouho pronikavě bude působiti na ráz náboženského myšlení u nás.

Jak intenzivní je zájem o náboženské otázky, toho důkazem jest, že

**za necelých 6 neděl vyprodáno
3000 výtisků.**

! Vyšlo již 2. vydání. !

V českém jazyku a snad ve světové literatuře nové doby vůbec nebyla vydána kniha, jež by protichůdná stanoviska obou táborů osvětlovala s tak vzácnou objektivností, ale zároveň se vzácnou přímostí a z části i suverenním ovládním složité látky, jako kniha tato.

Kniha má 189 stran a stojí K 1.20, s poštovním kříž. pásky K 1.30.

Na skladě má každé knihkupectví, jakož i

Spava, „ČASU“

v Praze II., Jungmannova.

Vzdělaní čtenáři většinou vědí, jakou moc papežové měli ve středověku. Myslíme si, že papež v novém věku a zejména od 19. století je bez moci. Zatím věc má se jinak: Řím sedí na všech svých právech, která provozoval od doby Karla Velikého nad křesťanským světem; Řím je opatruje úzkostlivě a nevzdal se ani písmene z nich a rozvine všechnu hrůzu nad moderním světem v tom okamžiku, kdy ucítí faktickou moc v rukách svých.

O těch věcech napsal přesné doklady v knize
Der Ultramontanismus

bývalý jesuita hrabě Hoensbroech.

Část tohoto spisu vyšla pod názvem

Papežská moc nad námi.

Stanovili jsme zvláště nízkou cenu (40 h, poštou 45 h), aby mohla knížka vniknout do nejširších kruhů.

Objednávky přijímá každé knihkupectví, jakož i
Správy „Času“ v Praze II., Jungmannova.

Učitel LEV PELIKÁN

vystoupil z katol. církve a nepřistoupiiv k jiné náboženské společnosti zůstal bez vyznání. Za to byl zemskou školní radou prohlášen nezpůsobilým zastávati dále úřad učitelský na škole veřejné.

Rozhodnutí to jest významu zásadního. Jde o věc velikou — o právní jistotu či nejistotu svobody svědomí a o to, zda máme školu konfesijní či interkonfesijní.

Otázkami těmi zabývá se spis

Interkonfesijní škola v Rakousku

Autor, který z vážných důvodů se kryje anonymitou, na základě podrobných studií platných zákonů a předpisů ukazuje, že rozhodnutí zem. školní rady je v naprostém odporu se zákony a podává určité závěry o poměru církve a státu ke škole rakouské, poněvadž právě o tento poměr v každém podobném případě jde.

Cena 40 h, poštou 45 h.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, jakož i
Správa „Času“ v Praze II., Jungmannova.

Kdo se o školu zajímá a je s ní v jakémkoli styku, měl by si přečísti

Zrcadlo katechetům.

Z úvodu, jež ku knize napsal prof. Masaryk, vyjímáme:

Chronický boj státu a církve přirozeným způsobem svádí se in concreto o školu ve škole mezi katechety a učiteli... Je tu právě konflikt církve a státu... Náboženství do školy již nepatří. Neříkám, že se náboženství nemá pěstít a že se mu nemá vyučovat — ale ne ve škole.. Končím... s přáním, aby české učitelstvo pokrokové řádně se organisovalo a seknulo a spojenými silami pracovalo k vymanění školy z područí církve. To musí se stát v zájmu školy, vědy, mravnosti a náboženství.

Po Úvodě následuje žaloba 308 katechetů proti prof. Masarykovi, podrobný referát o soudním líčení s osvobozujícím rozsudkem a na konec veliká řada dokladů o denunciantství katechetů vůči učitelům.

Knihá stojí 80 h, poštou 85 h.

Lze ji koupiti v každém knihkupectví, jakož i **Správa „Času“** v Praze II., Jungmannova.

Lad. Kunte:

Cesty, kterými jsem šel...

Knihá konfesí. Autor, bývalý katolický kněz, vy-pisuje v ní pohnutky, které ho vedly k tomu, že se jím stal, jakož i ony, kterými byl na konec přiveden k tomu, že se úřadu svého vzdal a z církve vystou-pil. Obsahem svým není knihá pouhou autobio-grafií; autor vynasnažil se proniknouti co nejhlu-běji v podstatu otázky náboženské a pochopil její význam pro jednotlivce i národ, čehož i docílil tou měrou, že **Cesty, kterými jsem šel** jsou nejen příjem-nou četbou beletristickou, nýbrž mají trvalou hodno-tu i jako dílo nábožensko-filosofické a psychologické.

Knihá má 362 strany, stojí K 3.—, poštou K 3.20.

Objednávky přijímá každé knihkupectví, jakož i **Správa „Času“** v Praze II., Jungmannova.

Masarykova Česká otázka

vyšla ve druhém znova přehlédnutém vydání.

Po knize, jež už několik roků je rozebrána, byla stále velká poptávka.

Rovněž dlouho rozebrána jest

Masarykova Naše nynější krise

Poněvadž ji autor nehodlá znova tisknouti, bude asi vítáno, že

**do nového vydání České otázky
jest pojata podstatná část Naší
nynější krise**

Cena K 2·80, vázaná za K 4·—,
s poštovným na venek o 20 h
více. — Na skladě má každé
knihkupectví, jakož i

- Administrace ČASU -
- v Praze-II., Jungmannova 21. -

V KNIHOVNIČCE ČASU

vyšlo :

Cena poš-
hal. tou

	Cena poš- hal. tou	
1. Prof. Masaryk: Osm hodin práce	20	23
2. Prof. Drtina: Ideály výchovy. (Rozebráno.)		
3. Proti trestu smrti	10	13
4. Langner: O jednom zrádci národa	16	19
5. Několik listů Tolstého	10	13
6. Dopisy mladé hospodyni	20	23
7. Kázání o imetličce	08	11
8. Dr. Beck: O lékařích a nemocnicích	10	13
9. Prof. Masaryk: Právo přirozeněa historické. (Rozebráno.)		
10. Prof. Kraus: O rolnících dánských. II. vyd.	30	35
11. Studentům a o studentstvu	10	13
12. Gamma: Vánoce	20	23
13. Vzpomínky na český Repeal	40	45
14. Dr. Fr. Krejčí: O filosofii Smetanovy	20	23
15. Dr. R. Aďamík: O nemocech duševních	20	23
16. O. Jozífek: Dvě generace Zeithamu	16	19
17. Prof. Masaryk: Ideály humanitní. (Rozebráno.)		
18. Frant. Drtina: Křesťanství a česká reformace. (Rozebráno.)		
19. Tradice a reforma. Svoboda . . . . . Napsal J. Z. K.-I.	10	13
20. Ellen-Key: Škola budoucnosti	24	27
21. Kdybych byl spisovatelem	30	33
22. Prof. dr. Krejčí: Bedřich Nietzsche	24	27
23. Prof. dr. Arn. Kraus: První vývoj českých rol- níků do Dánska	60	65
24. Jáu: Z ovzduší vesnické školy	24	27
25. Slezské číslo (Bezručovy básně). (Rozebráno.)		
26. V. Pšorn: Haléřové a školní spořitelny. II. vydání Haléřových spořitelen v	10	13
27. O. Jozífek: Jaký je zdeděný charakter českého národa. Separatismus . . . . . Slováků	40	45
28. Prof. Masaryk: Desorganizační má dočeské strany. Organisujme se ku práci	40	45
29. O. Jozífek: Karlínské	24	27
30. V. Pšorn: Pro veřejné lidové čitárny	06	09
31. Jos. Úlehla: O povolenostech české intelligence k obecné škole	50	55
32. Frant. Drtina: K reformě učiteřského vzdělání. (Rozebráno.)		

33. Frant. Tropp: Plzeňská samospráva	1.20
34. V. Karhan: České mlékárny a naši drobní země- dělci	30
35. J. V.: Vady naší samosprávy a návrh na její reformu	20
36. Zrcadlo katechetům	30
37. Prof. T. G. Masaryk: Politická situace. Poznám- ky k Poznámkám	30
38. Jos. Kožíšek a Fr. Dlouhý: Dvě přednášky o vyš- ším vzdělání učitelstva	30
39. Pravel hrabě Hoensbroech: Papežská moc nad námi	40
40. Interkonfesijní škola v Rakousku	40
41. Inteligence a náboženství, II. vyd.	1.20
42. Řeč posl. T. G. Masaryka v posl. sněmovně 20. července 1907	20
43. Prof. Drtina: České školství v nebezpečí	10
44. T. G. Masaryk a Fr. Drtina: Za svobodu svědomí a učení	40
45. Prof. Drtina: Český národ a státní rozpočet na rok 1908	30
46. K. Velemínský: U Tolstého	30
46. K. Velemínský: U Tolstého. Illustr.	40
47. Jan Kabelík: František Matouš Klácel	30
48. T. G. Masaryk: Věda a církev	30
49. T. G. Masaryk: O alkoholismu	16
50. Fr. Drtina: Reforma středoškolská s českého hle- diska	40
51. T. G. Masaryk: Tak zvaný velezrádný proces v Záhřebě	30
52. Pavla Buzková: Pokrokový názor na ženskou otázku	30
53. Prof. Ant. Boháč: Boj o české menšiny v zemích českých v posled. 2 letech	40
54. J. Kudela: O Slézsku	40
55. Karel Kálal: Slováci	24
56. Arch. Rudolf Wels: Zahradová města (The Garden City Motion)	16
57. Můj žalář a mé vyhnanství. (Z pamětí Bedřicha Viléma Košuta.) Přeložil Jan Putna	40

Ve vydávání levných a cenných spisů těchto se stále
pokračuje.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, jakož i

Administrace Čas

ve II., Jungmannova

21
3
4

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5022
H46

Herben, Jan
Boj o podvrzene rukopisy

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 25 25 13 015 3